

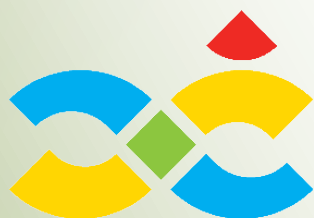

TRENČÍN

participatívne plánovanie rozvoja mesta v spolupráci občanmi

Výskum verejnej mienky

skupinové rozhovory občania/odborníci

TRENČÍN

marec - júl 2013

Brain Your Business

Obsah

Východiská

- Východiská projektu
- Predmetné územie
- Metóda
- SIA
- Ciele

Hlavné výsledky skupinových diskusií - Identita

- Identita
- Pozitíva
- Negatíva

Hlavné výsledky skupinových diskusií - Postoje k zmenám

- Postoje k zmenám
- Požiadavky občanov
- Aktivity v predmetnom území

Hlavné výsledky skupinových diskusií - Vízia mesta

→ Vízia mesta

Hlavné výsledky odborných diskusií - Voda, ekológia

- Výroky odborníkov
- Body zhody, napätia
- Odporúčania do súťaže

Hlavné výsledky odborných diskusií - Doprava

- Výroky odborníkov
- Body zhody, napätia
- Odporúčania do súťaže

Hlavné výsledky odborných diskusií - Ekonomika

- Výroky odborníkov
- Body zhody, napätia
- Odporúčania do súťaže

Hlavné výsledky odborných diskusií - Pamiatky a ich potenciál

→ Výroky odborníkov

- Body zhody, napätia
- Odporúčania do súťaže

Závery

- Zhrnutie
- Odkazy urbanistom

Prílohy

- Č. 1. - Fakty o meste Trenčín
- Č. 2. - Demografia
- Č. 3. - Transformácia priemyslu
- Č. 4 - Obrazová história nábrežia

Zdroje

VÝCHODISKÁ

**Východiská | Predmetné
územie | Metóda | Ciele**

Východiská projektu

ROZVOJ MESTA INŠPIROVANÝ OBČANMI

V roku 2014 plánuje mesto Trenčín vypísať **medzinárodnú urbanistickú súťaž na riešenie novej centrálnej mestskej zóny, ktorá vznikne** prepojením centra mesta a nábrežia.

Cieľom projektu TRENČÍN si TY je vytvoriť zadanie tejto súťaže so zapojením širokej trenčianskej verejnosti do jeho tvorby. Ide o projekt participatívneho urbanistického plánovania rozvoja mesta v spolupráci s jeho občanmi a odborníkmi .

Mesto chce v roku 2014 získať kvalitný návrh riešenia, ktorý bude podkladom pre územný plán centrálnej mestskej zóny. Nový verejný priestor má byť vysoko atraktívny a má pritiahnúť rôzne navzájom sa podporujúce a dopĺňajúce typy súkromných i verejných investícií, ktoré budú v súlade s predstavami Trenčanov o rozvoji mesta.

Okrem iných aktivít boli na splnenie cieľov realizované skupinové diskusie (12) s občanmi mesta Trenčín, ako aj expertné riadené diskusie (4) s odborníkmi z celého Slovenska a zo zahraničia.

TRENČÍN

Predmetné územie

POPIS

Modernizácia železnice ŽSR Bratislava - Žilina pre traťovú rýchlosť do 160 km/hod. III. etapa ([úsek Zlatovce - Trenčianska Teplá](#)) braná ako líniová stavba trate európskeho významu (vetva Bratislava - Užhorod 5. paneurópskeho koridoru) si vyžiadala zmiernenie oblúkov v meste Trenčín.

Železnica povedie aj naďalej cez mesto a jeho úzke hrdlo medzi hradom a Váhom. Zmiernením oblúkov trate sa vytvorí nový priestor medzi súčasným centrom mesta a Váhom.

Mapa dotknutého územia - kružnica vyznačuje kruh s priemerom 1 km, do ktorého spadá historické centrum mesta, hrad, dotknuté územie, oba brehy Váhu a špička Ostrova

ZMIERNENIE OBLÚKA PRI OLD HEROLDE

Zmiernenie oblúku pri podniku na výrobu alkoholu prinesie nové riešenie križovatky na Vlárskej ulici. Do budúcnosti po preložení podniku sa môže otvoriť možnosť využitia areálu pre ďalšiu etapu rozvoja mesta. Táto oblasť nie je hlavnou súčasťou diskusií.

Vizualizácia trasy v oblúku pri Old Herolde

Most Vlarska - pohľad na Istebník a Orechové

Most Vlarska - pohľad na Old Herold

Kruhovú križovatku medzi Lidlom a Old Heroldom

ŽELEZNIČNÝ MOST CEZ VÁH

Nový železničný most bude bližšie k Ostrovu a bude vyšší o 6.25 m ako súčasný most z dôvodu možnej plavby lodí po Váhu, ako súčasť plavebnej trasy Balt - Odra - Dunaj.

Mapa dotknutého územia

Príjazd na železničný most od Zlatoviec

Pohľad na most zo strany mesta

Mapa dotknutého územia

Pokles trate na násype

Výhybka Bánoveckej železnice

VYROVNANIE OBLÚKA PRI CENTRE MESTA

Most bude pokračovať až za hrádzu a prepich pri Váhu spájajúci Sihoť s centrom.

Potom trať bude klesať na území kúpaliska. Klesanie je riešenie formou valu - násypu. Na klesaní bude súčasne výhybka Bánoveckej železnice.

Posunom mostu k Ostrovu vznikne medzi násypmi na starý a nový železničný most priestor s rozmermi 153 m dlhý a 70 - 83 m široký, ako aj trojuholníkový priestor medzi novým násypom a hrádzou Váhu s rozlohou 13.853 m².

MOST PONAD MLÁDEŽNÍCKU ULICU

Násyp trate za výhybkou
Bánoveckej železnice a mosta
nad Mládežníckou ulicou
postupne klesá až na úroveň
terénu na začiatku stanice.

Mapa dotknutého územia

Vyústenie mládežníckej ulice

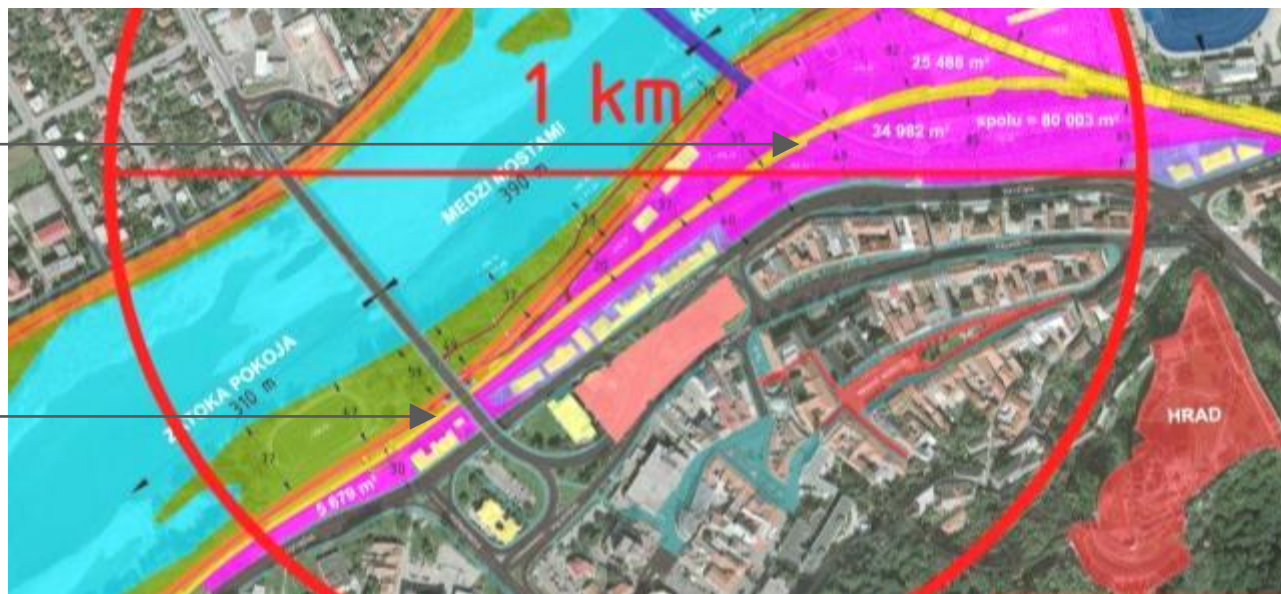
Most ponad Mládežnícku ulicu

BÁNOVECKÁ ŽELEZNICA

Začína výhybkou umiestnenou na vale násypu, ktorým stúpa železnica na nový železničný most zo strany centra mesta.

Násyp trate pozvoľna klesne na úroveň okolitého terénu. Takto navrhnuté riešenie výhybky Bánoveckej trate si vynútilo prekládku a trať sa presúva bližšie k hrádzi Váhu.

Týmto sa vytvoria dve nové územia. Jedno medzi traťou a hrádzou Váhu s rozlohou 34.982 m² a druhé medzi traťou, Hasičskou ulicou a násypom na 25.488 m².

ŽELEZNIČNÁ A AUTOBUSOVÁ STANICA

Mesto Trenčín počíta aj s prestavbou priestoru železničnej a autobusovej stanice.

Trasa Bánoveckej železnice po prekládke (vyznačená žltou farbou)

Metodika projektu

SKUPINOVÉ ROZHOVORY S OBČANMI MESTA

Na zmapovanie spôsobu uvažovania občanov mesta o novom území Trenčín bolo popri rôznych ďalších aktivitách realizovaných 12 skupinových diskusií - focus groups.

Rozhovory sa realizovali v mieste bydliska obyvateľov, čím sa naplnil princíp: Kto chce poznať mienku občanov, musí ísť za nimi. Do prieskumu boli zahrnuté rôzne komunity, ako aj rôzne generácie občanov od študentov stredných škôl až po dôchodcov.

Rozhovory sa realizovali v období

od marca do júna 2013. Trvali približne 120 min. za účasti 6-13 osôb a boli vedené podľa scenára rozhovoru. Z priebehu rozhovorov bol urobený záznam.

Následné selektívne prepisy boli spracované podľa Grounded Theory Method - metódy ukotvenej teórie. Respondentom bola zaručená anonymita.

Skupinové rozhovory spolumoderovali Renata Kaščáková a Miroslav Švec

REALIZÁCIA DISKUSÍ S OBČANMI

Na všetkých diskusiách boli používané pomôcky:

- Nástená mapa centra mesta
- Flip chart, papiere, fixy,
- Videokamera

Podľa charakteru diskusie boli operatívne použité aj:

- Vybrané študentské štúdie 3D modely vyžitia dotknutého územia: Žehličky, Mesto v pohybe, Mesto na vode a ďalšie
- Pracovná mapa územia
- Prvky na vyznačovanie aktivít
- Inšpiratívne príklady - postery (5) urbanizácie nábrežia

Prvé tri diskusie (1.-3.) sa konali dňa 21.3.2013 v komunitách dôchodcov v klube dôchodcov.

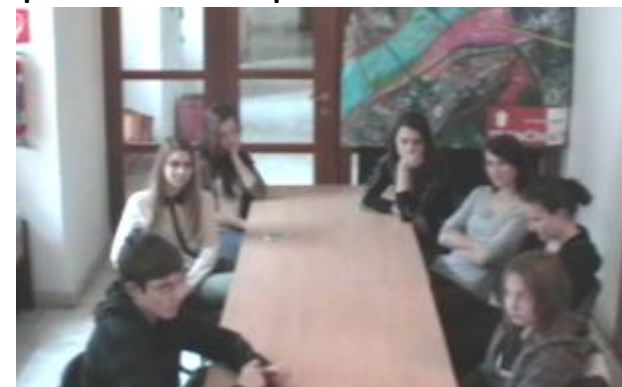
Komunita dôchodcov riešila aj únosné tempo zmien

Ďalšie tri diskusie (4.-6.) sa konali dňa 12.4.2013. Diskusia č. 4 prebehla v materskom centre v komunite matiek, diskusia č. 5 so študentmi Piaristického gymnázia (kvinta) a diskusia č.6 s občanmi, ktorí boli aktívni

na iných podujatiach v rámci projektu TRENČÍN si TY v kaviarni Vážka.

Matky uprednostňovali pekné a inšpiratívne prostredie mesta uprostred zelene

Študenti Piaristického gymnázia sa stretávajú v meste a navrhujú vytvoriť zónu bez peňazí

Aktívni občania sa venovali identite Trenčana a spájaniu Trenčanov

Ďalšie diskusie prebiehali dňa 19.4.2013. Diskusie č. 7 sa zúčastnili učitelia ZUŠ a diskusia prebehla na pôde ZUŠ.

Učitelia ZUŠ veľmi vnímali situáciu v meste, chýba najmä multifunkčný kultúrny priestor

Diskusie č. 8 sa zúčastnili študenti Piaristického gymnázia (septima) dňa 19.4.2013.

Podľa študentov gymnázia by mal byť Trenčín o 50 rokov pekným moderným mestom

Diskusia č. 9 sa konala v Kaviarni Almara so ženami v ekonomicky aktívnom veku (zamestnané, podnikateľky), dňa 19.4.2013.

Diskusia č. 10 sa realizovala v skupine učiteľov Piaristického gymnázia na pôde gymnázia dňa 25.4.2013.

Diskusia č. 11 s mladými architektmi a tvorivými ľuďmi sa konala v kaviarni Cofee Sheep dňa 25.4.2013.

Podľa mladých by mal byť Trenčín pekný a priestranný

Diskusia č. 12 sa realizovala v skupine vysokoškolákov v kaviarni Vážka dňa 25.5.2013.

Podľa vysokoškolákov treba vytvoriť mladým prácu v meste, aby neodchádzali preč

EXPERTNÉ DISKUSIE

Na zmapovanie postojov odborníkov boli realizované 4 celodenné moderované diskusie na témy:

1. ekológia a voda (18.4.2013),
2. doprava (30.5.2013),
3. ekonomika (29.5.2013),
4. pamiatky (10.7.2013).

Diskusie sa realizovali v období od apríla do júla 2013. Trvali približne 3×120 min. za účasti 14-18 prizvaných hostí a členov riešiteľského tímu projektu TRENČÍN si TY vedeného hlavným architektom Martinom Beďatšom a odborným garantom

projektu Petrom Gerom. Diskusie spolumoderovali Renata Kaščáková a Miroslav Švec.

Dve skupiny expertov využili aj možnosť vychádzky, aby sa

oboznámili s problematikou. Skupina riešiaci ekológiu a vodu v meste absolvovala vychádzku po brehoch medzi mostmi a pamiatkári riešili priehľady z hradu.

Počas vychádzok odborníci debatovali o možných riešeniach a ich limitoch

ZOZNAM ÚČASTNÍKOV EXPERTNÝCH DISKUSÍ

Na všetkých diskusiách sa zúčastnili:

Ing. Peter Gero

– odborný garant projektu
Trenčín si Ty, Hamburg

Ing. arch. Martin Beďatš

– hlavný architekt mesta

Ing. arch. Dušan Šimun

– architekt útvaru hlavného
architekta mesta

Mgr. Renata Kaščáková

– koordinátorka projektu
Trenčín si Ty

Ing. Miroslav Švec

– moderátor

Súčasťou odborných diskusií boli
prezentácie východísk a cieľov projektu.

1. Na diskusiu o ekológii a vode boli prizvaní:

Ing. Milan Koščál

– riaditeľ Správy povodia
stredného Váhu II.

Klaudia Medálová

– Centrum environmentálnych
aktivít, Trenčín

Ing. Zuzana Hudeková, PhD.

– projektová manažérka REC
Bratislava

Ing. Ivana Pasečná, PhD.

– ateliér 2KA, autorizovaná
krajinná architektka, teoretička
v dbore priestorové plánovanie

Ing. arch. Jiří Koten

– atelier Demoplan, (CZ),
spoluautor projektu Vltavská
spojka – lávka na rieke, Praha

RNDr. Jozef Májsky

– Správa CHKO Biele Karpaty

**Ing. arch. Katarína Boháčová,
PhD.**

– Ústav urbanizmu, STU BA

Ekológia v meste - súčasný trend urbanizmu

2. Diskusie o doprave sa ďalej zúčastnili:

Ing. Peter Rakšányi PhD.

- výskumný pracovník, Katedra dopravných stavieb STU BA

Ing. Adolf Jebavý

- Alternativní dopravní studio (ADOS) Brno,

Ing. Róbert Hartmann

- projektant dopravných stavieb, Trenčín

Ing. Michal Lešínský

- projektant dopravných stavieb, Keramoprojekt, a.s. Trenčín

Bc. Ľubomír Remo

- Trenčiansky samosprávny kraj,

Ing. František Matečný

- Obvodný úrad pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie
– odbor s pôsobnosťou pre cesty

2.a 3. triedy,

PhDr. Mária Kociánová

- projektovanie dopravných stavieb, Alfa 04, a.s.

Ing. Jarmila Maslová

- referent pre koncepciu dopravy MsÚ

Mgr. Ján Forgáč

- vedúci útvaru stavebného, životného prostredia, dopravy a investícií MsÚ Trenčín

Obchvat môže paradoxne spôsobiť
vyľudňovanie mesta na úkor satelitov

3. Diskusie na tému ekonomika sa ďalej zúčastnili:

Ing. Viktor Nižňanský, Phd.

- urbanistický ekonóm a odborník na komunálny rozvoj, niekdajší splnomocnenec vlády pre decentralizáciu verejnej správy

Ing. arch. Ingrid Konrád

- hlavná architektka mesta Bratislava

Doc. Ľubica Vitková

- dekan STU Bratislava

Doc. Alexandra Bitušíková

- sociálna antropologička, Univerzita Mateja Bela – Fakulta humanitných vied, Banská Bystrica

Ing.arch. Drahan Petrovič

- architekt, urbanista a „developer so srdcom architekta“ - Inštitút urbánneho rozvoja, Vancouver/Bratislava

Mgr. Branislav Machala

- sociálny geograf, doktorand Karlovej univerzity Praha

Ing.arch. Igor Marko

- architekt, urbanista „livable cities“, Londýn

Ing. arch. Matúš Vallo

- architekt so skúsenosťami v aplikáciách verejných priestorov z New Yorku

Ing. Iveta Niňajová PhD.

- odborníčka na cestovný ruch,

zakladateľka ekonomického klastra cestovného ruchu Liptov

Ekonomiku územia môže naštartovať čokoľvek, napr. tieň, alebo pekný park

Mgr.art. Zuzana Žúžiová, PhD.

- teoretická dizajnu a urbanizmu so záujmom o kvalitu verejných mestských priestorov, absolventka programu Internship v New Yorku,

Ing.Vladimír Ondrejčka

- bezpečnosť ako kvalita priestoru, SPECTRA - Centre of Excellence, univerzitné výskumné pracovisko pri STU Bratislava,

Ing.arch.Tomáš Hanáček

- doktorand, FA STU Bratislava, riešiteľ trenčianskeho nábrežia

Ing.arch.Radovan Zelik

- doktorand, FA VUT Brno, riešiteľ trenčianskeho nábrežia

Súčasťou odborných diskusií bola aj práca priamo v dotknutom území

Pohľady na hrad sú pre Trenčanov veľmi dôležité, tvoria súčasť identity s mestom

4. Diskusie o pamiatkach, pamiatkového potenciálu, histórie a panorámy mesta sa ďalej zúčastnili:

PhDr. Eva Gazdíková

- riaditeľka KPÚ Trenčín,

Ing. arch. Jozef Múdry

- hlavný radca KPÚ Trenčín,

Doc. Ing. arch. Jakub Cigler

- CMA – Cigler Marani Architects

a.s. Praha, člen Amerického inštitútu architektov (AIA),

PhDr. Vlastimil Hábl

- historik, Trenčianske múzeum,

JUDr. Mgr. Tomáš Michalík, PhD.

- Cultural Heritage Consulting,

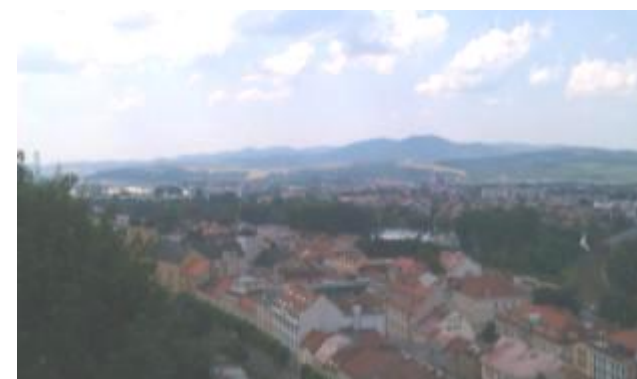
s.r.o., špecializácia : právo v archeológii, právo kultúrneho dedičstva,

PhDr. Martina Veselá

- riaditeľka NPÚ ÚOP Telč (ČR).

Protiľahlá hrádza poskytuje najlepšie výhľady

Hlavné miesta s výhľadom na hrad

SIA - SOCIAL IMPACT ASSESSMENT

Kvalitatívne výskumy rešpektovali medzinárodne akceptovanú metodiku posúdenia sociálnych vplyvov. Podľa odporúčania Svetovej obchodnej banky sa má SIA vypracovať pri realizácii veľkých štátnych a regionálnych projektov s dopadom na širokú skupinu obyvateľov, ako je napríklad stavba jadrových elektrární, priehrad, diaľnic alebo železníc.

Viac o metodike na:

<http://siteresources.worldbank.org/INTTSR/Resources/SocialAnalysisSourcebookFINAL2003Dec.pdf>

V našom prípade sa SIA zamerala na popis dopadov modernizácie železničnej trate na život obyvateľov mesta Trenčín.

Kvôli komplexnému posúdeniu sociálnych dopadov modernizácie železnice boli do kvalitatívnej štúdie okrem

občanov zaradení aj odborníci z oblasti ekológie, dopravy, ekonomiky a ochrany pamiatok (schéma). Výsledky štúdie boli poskytnuté riešiteľskej skupine projektu TRENČÍN si TY, ktorá bude následne spolupracovať pri rozvoji mesta s laickou aj odbornou verejnosťou.

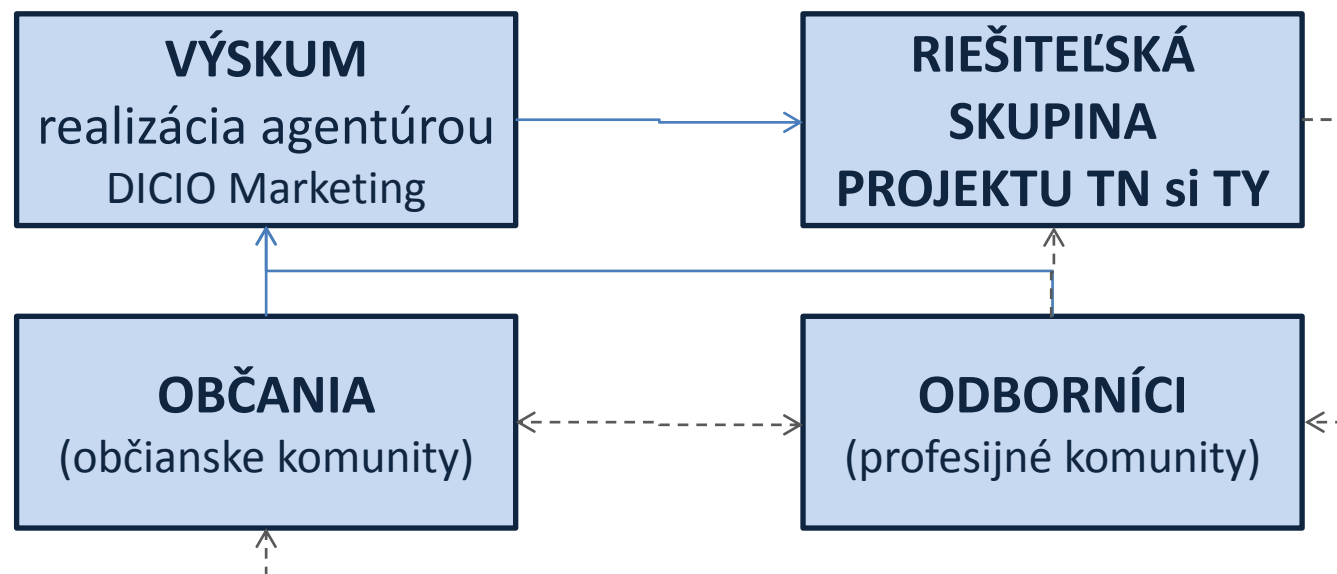

Schéma 1.: Zabezpečenie spätnej väzby pri participatívnom plánovaní rozvoja mesta občanmi

Ciele projektu

HLAVNÝ CIEĽ KVALITATÍVNEHO VÝSKUMU

Hlavným cieľom prieskumu je **zapojiť obyvateľov Trenčína do procesu urbanistického riešenia predmetného územia** a zmapovať predstavy o funkcionalitách tohto územia.

Úlohou je zmapovať vnútornú logiku a dôvody uvažovania obyvateľov. Hravou formou, pomocou vopred pripravenej skladačky (ktorá bude obsahovať podklad – schematickú mapu nábrežia a jednotlivé urbanistické diely) ľudia zmaterializujú svoju predstavu.

Zisťované okruhy

- centrum pre ľudí alebo autá
- vízia pre mesto Trenčín
- návrhy riešenia daného územia
- hodnotenie vytvorených návrhov.

V súčasnosti je v rámci projektu TRENČÍN si TY dôležitou úlohou zapojiť do verejnej diskusie čo najviac obyvateľov mesta a zozbierať čo najviac podnetov, lebo ide o dôležitý urbanistický zásah vytvárajúci identitu mesta.

Cieľom výskumu je pripraviť relevantné podklady do urbanistickej súťaže, ktoré budú rešpektovať požiadavky občanov.

ĎALŠIE CIELE VÝSKUMU

Zmapovať sociálne dopady po realizácii modernizácie úseku trate Zlatovce - Trenčianska Teplá a jej vplyv na kvalitu života obyvateľov v meste TRENČÍN.

**TRENČÍN MÁ VĎAKA PREKLÁDKE ŽELEZNICE
A MOSTA JEDINEČNÚ PRÍLEŽITOSŤ
NA ROZŠÍRENIE CENTRA AŽ K VÁHU.**

HLAVNÉ VÝSLEDKY

skupinové diskusie

**Identita | Postoje
k zmenám | Vízia mesta**

Hlavné výsledky - Identita

IDENTITA

Motto:

*Najskôr som Trenčanom,
až potom Slovákom.
Patrím sem, som súčasť mesta.*

Mesto sa za posledných 60 rokov dynamicky rozvíjalo a každá generácia sa identifikuje s inou lokalitou Trenčína a s inými aktivitami, podľa toho, kedy, v ktorej dobe a v ktorej časti mesta v detstve vyrastali.

Na vnímanie identity mesta vplýva aj to, či sa obyvateľ v Trenčíne narodil, alebo sa do mesta prisťahoval (najčastejšie dôvody sú práca a manželstvo).

Na identitu problematicky vplývajú „príbehy“, ktoré skončili buď v dávnej alebo v nedávnej histórii. Napríklad v dávnej: Trenčín ako hlavné mesto územia, kde sídli vláda, moc. Mesto vojakov, armády (od nápisu na skale až po rozpustenia Varšavskej zmluvy). Aj novodobé „príbehy“,

Klub Lúč pod červenou hviezdou (1978),
miesto koncertov alternatívnej hudby

sú už neaktuálne: Trenčín mesto módy, mesto športu, mesto strojárkeho priemyslu, výskumno-vývojových pracovísk, mesto hudby (dychovky, spevokoly, hudobné skupiny).

Pri ďalšom rozvoji mesta je možné nadviazať na kreatívne povolania a aktivity, ktoré boli prirodzenou súčasťou života v meste. Nikdy nebol vytvorený „klastér“ kreatívneho priemyslu.

Mesto tvorivých ľudí by mohlo zastrešovať kultúru-umenie, architektúru-dizajn, výskum-vývoj, marketing-reklamu, tvorbu digitálnych projektov...

Celkovo sa prvky tvoriace identitu Trenčanov delia podľa dopadu na vnímanie mesta, ako pozitíva a negatíva mesta.

POZITÍVA

Základom všetkého je história, pamiatky a tradícia. Výhľady na hrad a siluetu mesta sú pre Trenčanov veľmi dôležité. Hrad je hlavným orientačným bodom. Ďalším prvkom charakterizujúcim Trenčín je prírodné okolie s prevahou zelene. Trenčania vyzdvihujú:

- prírodné prostredie

Je tu nádherná príroda, hradná skala s hradom. Príroda zabieha do mesta, poloha mesta dobrá. Okolie TN, scenéria a atmosféra v meste sú nezameniteľné, voda-Váh-čistá voda, perla Považia, lesy, hory, stretáva sa Váh s lesom. Je to nádherné,

historické, malebné mestečko.

Brezina, lesopark, pomerne udržiavaná zeleň, prístupná z každej strany. Pútnické miesto Starej skalky je krásne, Ostrov-priestor na oddych, cyklotrasy.

- historické pamiatky

Zachovaná stará tvár mesta.

Historické pamiatky, kostoly.

Urobilo sa dosť, obnovil sa Katov dom, Karmen, Marianske námestie, zastrešujú sa kasárne na hrade. Synagóga tiež nie je v každom meste. Mierové námestie a prilahlé námestia, vodník, kaviarne.

- významné osobnosti mesta

Popisné tabule na budovách informujú o osobnostiach, dejateľoch, rodákoch.

- školstvo a vzdelanie

Školstvo vysokoškolské aj stredoškolské, mesto nestarne. Univerzita že v meste zostala. Sú tu aj iné inštitúcie: Centrum Heuréka alebo vzdelávacie centrum, doškoloňovací ústav, konferencie aj svetového rázu.

-šport

Šport, športové areály – hokejový, futbalový, propaguje TN aj v zahraničí.

Príroda a hory sú odvekou súčasťou mesta

- bývanie

Príjemné bývanie, čistý vzduch.

- ihriská a voľno časové aktivity

Ihriská pre deti,

- podujatia

Expocentrum, Pohoda, hradné slávnosti, ArtFilm, hokej, jazz-blues ...

NEGATÍVA

mesta predstavujú:

- nedostatočná čistota, údržba

Nedostatočná čistota mesta, špina v meste, centra, plaváreň špinavá. Zaostalosť Trenčína. Všetko stagnuje, za 50 rokov všetko, všetko zostarło, nič sa nezmenilo. Nekoordinovaná údržba, zlé, neudržiavané cesty,

chodníky. Chýba starostlivosť, údržba stromov, zelene.

Nedostatočná čistota mesta, centra, nábrežia, neudržiavané kvetinové záhony, smetiská na záplavovom území, aj na Brezine. Námestie - zanedbaná dlažba, krivá, neudržiavaná, nedobová.

- nedostatok aktivity v meste

Mestský park nežije, je zdevastovaný, obsadený bezdomovcami. (V 50-tich rokoch bol využívaný, mamičky tam chodili na prechádzky, koncerty bývali, posedenia nedeľné.) Nesplnené sľuby politikov. Ostrov, ktorý prichádzal najviac do úvahy, to mala byť „výstava krásy“ TN. Zbabraná plaváreň,

chýba. Zaniknuté letné kino.

Chýba divadlo, galéria, koncertná sála, stagnuje kultúrny život.

Chýba park s lavičkami na oddych, na prechádzky.

Nevyužívanie potenciálu Váhu.

Vymizli staré dobré veci, korzo, život na korze, na ulici, čaj o piatej, bigbítové večery vypredané, tancovačky a pod.

Jarné upratovanie mestského parku (2012) seniormi, ktorí by mu chceli vdýchnuť niekdajší život a slávu

- nedostatok zelene

Málo zelene. Likvidácia vzácnych stromov, zelene. Zástavba vytláča zeleň, zatvára výhľady na mesto. (napr. aj Aupark). Zdevastovanie Breziny, ktorá bola pýchou TN, kus z nej usekli, urobili 2 ulice, boháči postavili vily. Spustla, prestalo sa tam chodiť.

Nevyužitý verejný priestor a chátrajúce objekty v susedstve centra mesta

- chátrajúce objekty

Zdevastované bývalé fabriky. Rozpadnuté budovy, neudržiavané pamiatky. Zo starého mesta strašne málo zostalo, zbúrali Hviezdoslavovu ulicu, zúžilo sa centrum. Štadión potrebuje rekonštrukciu.

- doprava

Mestská doprava. Kolabujúca doprava. Najnovšie sme preslávení preplneným mostom. Veci sa riešia na poslednú chvíľu, napr. obchvat TN, most a pod.

- parkovanie v centre a meste

Garáže (podzemné), parkoviská chýbajú. nedostatok parkovísk

- bariéry v meste

Neprekonateľné bariéry v meste.

Mesto je strašne rozdelené.

Železnica, Váh. Rieka, ku ktorej nie je prístup. Z časti Kubra na Sihot sa dá minimálne prechádzať. A s výstavbou čo sa deje budú ešte väčšie.

Nábrežie, neprístupnosť k Váhu. Cez kanál nie je ani lávka zo Sihoti. Prístup na cyklotrasy problematický, cyklotrasa v meste chýba, pohyb bicyklom v meste je o život.

- železničná, autobusová stanica

Hlavná stanica by potrebovala riešiť. Rozbitá železničná stanica, otrasná stanica. Vstup do mesta zo stanice, zdevastované chodníky, park, jamy.

- MHD

MHD grafikon nekoordinovaný - sídliská, stanica a pod. Doteraz nevydaný nový cestovný poriadok prímestskej dopravy.

Vyludnené námestie vyvoláva zlý pocit

- vyludnenie centra mesta

V strede mesta samí číňania, zanikli butiky a pod, vysoké nájomy. Stred mesta sa vyludňuje, nič v ňom nie je, námestie je v úbohom stave. V centre chýba rýchle občerstvenie, lavičky. Život

sa presúva do nákupných centier, vymreté mesto v podvečer cez týždeň, ktoré ožíva až v piatok.

- pocit prázdnoty, strachu

Neosvetlené časti mesta večer, nebezpečné zóny, pocit strachu, bezdomovci v mestskom parku, feťáci na Brezine, nebezpečný lesopark.

Bezdomovci v parku pri stanici, **foto: Pravda**

- psíčkari

Chaos v miestach na venčenie psov a miest kde nesmú psy.

- zóny oddychu, relaxu

Chýbajú lavičky v parkoch,

na sídliskách.

Relax a pohoda na lavičke v parku

- výstavba, zahusťovanie mesta

Nekoordinovaná výstavba, ubúdajú voľné priestranstvá, zahusťovanie výstavby, Topoliho/Celerova jama, Aupark. Poddimenzované komunikačné miesta, podchody, ich vzhľad vyvoláva dojem stiesnenosti.

- orientácia v meste

Informačné tabule, smerové tabule v meste chýbajú.

Hlavné výsledky - Postoje k zmenám

POSTOJE K ZMENÁM

Postoje k budúcim zmenám sú zaťažené viacerými negatívnymi skúsenosťami ľudí. Medzi najdôležitejšie patria:

1. **Nedôvera v politikov, developerov a investorov**

Skúsenosti zo všetkých miest SR hovoria, že nová výstavba neberie ohľad na životné prostredie, ani na dobrý dojem, pocit a verejný záujem obyvateľov, lebo všetko sa optimalizuje na zisk.

Trenčanom je známa štúdia využitia nábrežia Váhu, ktorá nie je prijateľná ani výškovo, ani hustotou zástavby, ani jej architektonickým prevedením.

Návrh využitia nábrežia Váhu vyvolal protitlak a Trenčania by boli najradšej, aby sa nič nestavalo, lebo súčasný stav je prijateľnejší

Kľúčovými prvkami, s ktorými sa Trenčania v meste identifikujú sú hrad a silueta starého mesta (strechy domov, kostolné veža, synagóga). Štúdia nerešpektuje požiadavku na zachovanie siluety

starého mesta. Navrhnutý spôsob využitia územia je veľmi arogantný, neslúži záujmom verejnosti. Presadzovanie podobných riešení z pozície moci je pre Trenčanov neprijateľné.

2. **Nedôvera v odborníkov a ich odborné riešenia**

Úzke hrdlo medzi hradnou skalou a Váhom je preťaté železnicami (trať č. 120 a Bánovecká trať) ako aj Hasičskou ulicou.

Líniová stavba realizovaná železnicami problém bariér nerieši, dokonca ho zvýšením nového železničného mosta nad plavebnú výšku ešte opticky zvýrazňuje.

Keďže základnou požiadavkou Trenčanov je bezbariérový pohyb po meste (peši, kočíkom, vozíčkum, bicyklom), ako aj bezbariérový prístup z centra k Váhu, je riešenie koľajiska na násype (nie na pilónoch, ktoré by umožňovali presuny popod

trať na viacerých miestach) necitlivé voči ľuďom.

Technické riešenie je nadradené potrebám ľudí, čo vyvoláva nedôveru v ďalšie odborné riešenia dopravy v Trenčíne.

Pre mesto je to veľký handicap aj pri riešení dopravy na Hasičskej ulici a kvality života v meste.

Vytvorenie betónového valu pod koľajiskom vytvorí novú vyššiu bariéru v meste

3. **Obava z tichej privatizácie verejných priestorov**

Ľudia sa obávajú, že po skončení výstavby, budú z nábrevia Váhu vytlačení. Rozparcelovanie územia a jeho oplotenie, alebo bloky domov s vnútroblokmi nie sú riešením. Ľudia očakávajú, že nové územie bude mať integrujúcu funkciu a že bude slúžiť všetkým občanom. Boja sa nedodrzaných sľubov.

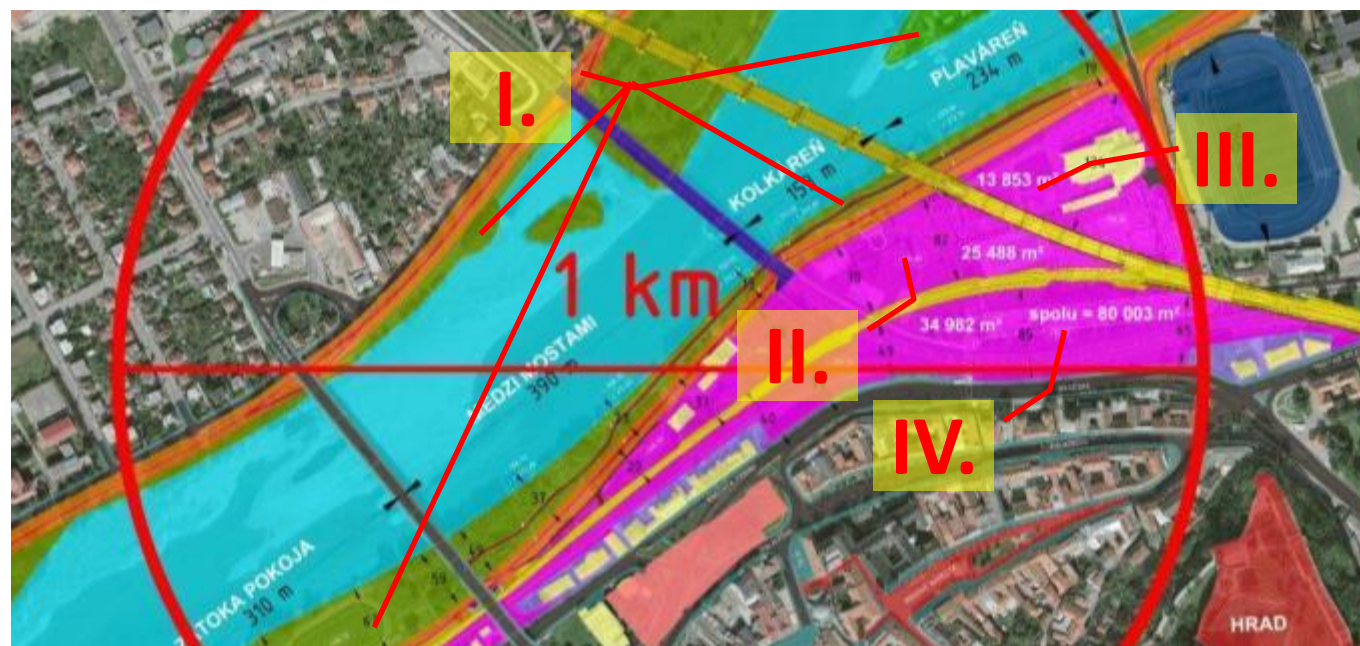
4. **Obava zo zmeny politickej garnitúry, ktorá po nástupe k moci zmení projekt**

Obavy občanov vychádzajú z toho, že pri striedaní politickej moci nie je na Slovensku zvykom zachovať kontinuitu riešenia problémov.

POŽIADAVKY OBČANOV

Nové územie, ktoré je v kontakte s historickým centrom by malo poskytovať Trenčanom iné, nové funkcie, ako historické centrum. Prirodzene sa člení na 4 zóny:

- I. **zóna** bezprostredného kontaktu s vodou by mala slúžiť na voľnočasové a oddychové aktivity.
 - II. **zóna** za Bánoveckou traťou by mala ponúkať zmiešané funkcie (bývanie, práca, voľnočasové aktivity, nakupovanie) v obmedzenej miere tak, aby zastavanie územia nevytvorilo bariéry prístupu z centra k vode.
- Rozvoľnené štruktúry (napr.

Riešené územie je možné prirodzene rozdeliť na štyri oblasti, ktoré majú ponúkať iné funkcie:

- I. Breh Váhu - hrádza, II. Hrádza - Bánovecká trať, III. Štadión - hrádza - nová trať č. 120, IV. Bánovecká trať - Hasičská ul.

nízkopodlažné pavilóny rozptýlené v parkoch a zeleni s kvalitnými a priestrannými verejnými priestormi).

- III. **zóna** pri štadióne sa môže zastavanosťou podobať zóne

II. Verejné priestory sa môžu viac orientovať na kolektívne športy.

- IV. **zóna** pri centre môže byť zastavaná viac, ale zástavba nesmie pôsobiť ako bariéra.

Hlavné požiadavky občanov :

- zeleň

Kvetinové záhony, viac veľa zelene, stromy, kríky, trávnaté plochy, parky, lavičky, fontány väčšie, menšie, jazierka.

- trasy na presun, prechádzky

Bezbariérové prepojenie (aspoň 3 koridory) s centrom, časť Hasičskej dať pod zem, priechody pod nový železničný násyp a múr, pri Hviezde, hoteli Elizabeth, v mieste dnešného podchodu na Hasičskej, z budúceho Auparku ap., prístup k rieke aj z ďalších častí, nielen z centra, bicyklovanie, korčuľovanie, prechádzky, kočíkovanie, vychádzky po náučných chodníkoch, promenádach, popri

ohrádkach so zvieratami, obora so zvieratkami, botanická záhrada, séria minibotanických záhrad na „Zelenej ceste“, spojená s verejnými umeleckými dielami, pamätníčky. Chodníky, ale zvlášť pre peších, cyklistov a na korčuľovanie. Veľa cestičiek na vychádzky. Prístupové cesty pohodlné, bez obchádzok. Povýšiť chodca nad autá.

- príjemný pocit a krása

Priestranné, rozvoľnené, otvorené smerom k rieke, príjemné, pekné, prepojenie mesta s oddychovou zónou, nie kopa obchodov, nie pokračovanie hustej zástavby, niečo ľahučké, vzdušné, na vychádzky, niečo nové, ale aby to ladilo

s historickým centrom. Žiadna zástavba alebo len riedka a nízka zástavba. Zástavba k centru, urobená s citom, nie do výšky

- zachovanie historickej siluety mesta

Bez väčších, veľkých stavieb, prízemné a nízkopodlažné stavby, dominanta mesta aby zostala, nezatieniť historické časti, pohľad na Brezinu, hrad, farský kostol, strechy historického mesta. Zachovať siluetu a panorámu Trenčína, ktorá TN robí Trenčínom.

Nutné bude zachovať výhľad na strechy a veže historického centra s hradom.

- možnosti pasívneho, aktívneho oddychu

Oddychová, rekreačná zóna, multikultúrna, multifunkčná kombinácia vecí, stavieb a veľkých otvorených plôch (pre architektov, maliarov, športovcov, mamičky s kočíkami, umelcov a pod.), detské ihriská, ihriská ako minigolf, pingpong, badminton, petanž, basketbal, stolíky na kartové hry, ihriská pre rodičov s deťmi, športovanie pre deti a mládež, športoviská, futbal, basketbal, streetbal, plážový volejbal, loptové hry, bežecké, skejboardové, cyklistické, korčuliarske dráhy, skejtpark, dráhy 3pe, kde by sa dalo cvičiť čokoľvek, U-rampa, lezecké steny,

volejbal, pri múre tenisová stena, squashové kurty a pod., pre rodiny a skupiny miesto na piknik, opekanie, prírodné kúpalisko aj z druhej strany Váhu, lido, letná pláž, súčasné umenie, amfiteáter s pódium, koncerty, vystúpenia, galéria, moderné prvky, kreatívne, kinetické, interaktívne sochy, fontány, obri bublifuk. Venčisko a cvičisko psov.

- využitie vody

Pontóny, móla aj s kaviarničkami na Váhu, zákutia na sedenie, loďky, kajaky, vodné športy, vodné lyžovanie, výletná loď v lete, kompa, pohyb po vode, jóga, cvičenia, tance, kino, rôzne pódia, priestory na mólach, pontónoch. Plávajúci ostrov

s výhľadom pod vodu. Požičovne športových potrieb, bicyklov, vodných bicyklov, lodiek, móla pre vodákov.

- využitie starého železničného mosta

Železničné múzeum na starom moste, galéria, trhy, trhovisko, predajné kiosky, zdvojpodlažník a využiť výhľad, most hlavne na presuny pre všetky druhy okrem motorových vozidiel. Na moste ½ cyklotrasa, chodník, ½ pešia zóna s lavičkami.

Občania požiadavky formulovali jasne

**- možnosti posedenia,
občerstvenia**

*Posedenie vonku, terasy,
kaviarne, reštaurácie s výhľadom
na mesto, ľudí v pohybe, život by
tam mal byť, stretnutia, zástavby
súvisiace s potrebami oddychu,
občerstvenia, zmrzlina.*

- možnosti stretávania ľudí

*Priestor na spoločenské akcie,
na spoločenský život vonku,
Nábřežie ktoré vytiahne ľudí,
infraštruktúra.*

**- doprava, zásobovanie
a parkovanie**

*Minimalizovať pohyb áut,
vytvoriť (záchytné) parkovisko,
parkovací priestor do podzemia.*

- minimálna zastavanosť

Minimálna zástavba, aj to

*bývanie by tam mohlo byť, ale
nielen pre bohatých, mestské
byty, sociálne byty pre mladé
rodiny cenovo dostupné,
štartovné byty, nejaké kancelárie,
škôlka, mali by tam aj ľudia
bývať, pracovať, inak to bude
mŕtve, aj byty pre obslužný
personál, bývaniu by som sa
nebránil, priestory na workšopy,
výstavy, vernisáže. Nejaké
lokálne dominanty (maják,
fontány, sochy, pamätníky ap.),
minihotelíky.*

- maximálne verejné priestory

Verejný priestor zachovať

- bezpečnosť

*Policajná stanica, bezpečnosť
zabezpečiť, priestor v ktorom
budú vždy ľudia, živo, život. Zvýšiť*

bezpečnosť v meste.

- zázemie pre oživenie centra

*Aktivity na zaľudnenie, oživenie
historického centra, rozšíriť
centrum na horizontálne aj
vertikálne.*

*Poznámka: Ľudia prejavovali
úzkosť zo zastavaných plôch.
Zdrojom je prirodzená telesná
reakcia. Z jedného neurovýskumu
vyplynulo, že v lese a hustom
neprehľadnom prostredí, ako aj
na rovine, ktorá neponúka dobrý
výhľad, je telo v prirodzenom
napätí. Do uvoľneného stavu sa
dostáva v mierne zvlnenom
teréne, čo v meste môže
predstavovať rozvoľnená, nízka
zástavba.*

AKTIVITY V PREDMETNOM ÚZEMÍ

Centrálna funkcia predmetného územia súvisí so spájaním Trenčanov.

Trenčania sa v súčasnosti delia podľa sídla bydliska (Juh, Noviny, Kubra, Sihoť, ..., čo súvisí aj s pričlenením okolitých obcí k mestu). Od nového územia pri Váhu preto očakávajú, že ich bude spájať, že to bude miesto aktívnych stretnutí so zameraním na voľný čas a zábavu.

Medzi hlavné aktivity, ktoré chcú Trenčania vykonávať v dotknutom území, je možné zaradiť:

Kolektívne cvičenie v jednoduchom altánku

- **rôznorodé pohybové kolektívne a individuálne aktivity** (ako napr.: cvičenie jógy, strečingu, zumby, tancov ap. na lúke, či v altánku, kolektívne loptové hry - futbal, (plážový) volejbal, nohejbal, streetbal, basketbal, či netradičné športy ako floorbal, ringo, soft/bejz-bal, behanie, korčuľovanie, skejtbordovanie, bicyklovanie,

cvičenie na opičích dráhach a iných telocvičných pomôckach, bodybuilding, minigolf, pingpong, ap.),

- **prechádzky** (ako napr. s priateľmi, deťmi v rôznom veku, kočíkovanie, korzovanie, randenie, venčenie a cvičenie psov, náučné prírodovedné chodníky, zvieracou farmou, ap.),

Prechádzky zlepšujú pohodu , kondíciu, sociálne väzby, aj pamäť

- **sedenie v zóne bez peňazí** (napr. na brehu rieky, lavičkách, tráve, pri fontánach, trvalých alebo dočasných umeleckých artefaktoch, verejných zákutiach parkov, kvetinových záhonov, kríkov a pozeranie, ničnerobenie, pozorovanie vtáctva, rybárov, ako aj čítanie, debatovanie, internetové aktivity na free wi-fi, randenie, telefonovanie, alebo grilovanie, piknikovanie, opekanie, či modlenie, alebo meditovanie),

- **parky pre deti** (klasické parky, v ktorých sa zabavia menšie deti pri činnostiach ako hojďanie, preliezanie, lozenie, stavanie v piesku, udržiavanie rovnováhy, skákanie, alebo netradičné letné

vodné hračky, vodotrysky a dráhy s možnosťou namočiť sa, ako aj jazdenie po dopravnom ihrisku),

- **aktivity na/vo vode** (ako kúpanie, plávanie, člňkovanie, vodné lyžovanie, vyhliadkové plavby, loptové hry, v zime korčuľovanie a hranie hokeja),

Romantické člňkovanie

- **kultúrne a umelecké aktivity** (ako sledovanie divadla, filmov, návšteva koncertov, prehliadka umeleckých amatérskych alebo profesionálnych výstav ap.),

- **občerstvenie a gastronómia** (možnosť rýchleho občerstvenia, osvieženia zmrzlinou, posedenie v kaviarni, cukrárni, pivárni, pube alebo v reštaurácii, či zdravej výžive ap.),

- **zábava** (tancovanie na zábave, diskotéke, karaoke, ap.),

- **presuny v rámci mesta** (bez motora na kolesách a pešo),

- **parkovanie,**

- **24 hodinový život** (bývanie, práca, nakupovanie, voľný čas).

Pódium pre amatérov aj profíkov

Hlavné výsledky - Vízia mesta

VÍZIA MESTA

Mesto Trenčín čaká v budúcnosti rozvoj v dvoch krokoch:

1. Zameranie sa (dnu) na obyvateľov mesta

Vytvorenie pekného, príjemného a inšpiratívneho životného prostredia pre vlastných obyvateľov, ktoré bude neustále vyzývať k rozmanitým aktivitám (voľnočasové, tvorivé, pracovné).

2. Zapojenie sa do celosvetovej komunikačnej a „íventovej“ siete (zameranie sa von)

Potenciál Trenčína v rámci globálnej komunikačnej siete (mesto o ktorom sa vo svete vie: Napríklad: nápis na skale → ponúka základ od typografických

Historicky sa vízie mesta spájali najmä s dopravnými prostriedkami a s vysokými budovami, ktoré obklopili historické pamiatky; vízia Trenčína na pohľadnici zo zač. 20-teho stor.

konferencií až po majstrovstvá sveta sprejerov, festival Pohoda, výstavníctvo, ap.), organizácie významných nadregionálnych

podujatí a participácii v globálnej ekonomike je do budúcnosti veľký, ale záleží od nápadov. Dôležité sú: zázemie a tvorivosť.

HLAVNÉ VÝSLEDKY

odborná verejnosť

**Výroky | Momenty zhody
a napätia | Odporúčanie
pre súťaž**

Hlavné výsledky - Voda, ekológia

Odborná diskusia 1.:

Voda, ekológia

Výroky odborníkov:

- ponechať prírodný charakter nábrežia, využiť záplavové územie a distribuovať tam aktivity ľudí: móla, plávanie, pláž, člnkovanie, rekreačné plavby, cyklotrasy, peší, kolobežky, skejty, korčule, detské dopravné ihrisko,
- náučný chodník trenčianskym luhom – ornitologicky významná lokalita na Váhu v Trenčíne,
- centrum rozšíriť po Bánoveckú trať, alebo ho rozšíriť k stanici,
- za Bánoveckou traťou ponechať zónu ako poloprírodný priestor,

- zachovať súčasnú polohu lodenice,
- z pohľadu prepojenia centra s nábrežím tu môže byť významný frekventovaný priestor – akýsi vchod do mesta z nábrežia. Tu treba považovať o multifunkcii a komercii, lodenica môže byť presunutá inam,
- pozvoľný „odskok“ od Váhu k mestskému prostrediu – medzi územie je škoda nevyužiť na zástavbu v primeranej miere,
- citlivo preriešiť vyústenie Bánoveckej železnice „v jame“,
- splavnenie Váhu pre vyhliadkové plavby,
- výhľady sa dajú zlepšiť

výrubom nekvalitných tzv. amerických topoľov,

- identita mesta = zelený Trenčín,
- potenciál „bazénu“ rieky medzi cestným a súčasným žel. mostom zvýrazniť aj didakticky - ponechať na nábreží ekologické vzdelávacie zóny, vytvoriť Múzeum Váhu, napr. v mieste opustenej trafostanice, alebo zaktivizovať tzv. Birdwatching,
- hľadať súvis medzi želanými funkciami a mierou zástavby - otázka potreby bývania ako motivácie k oživeniu priestranstva a jeho bezpečnosti (priestor nezostane ani v noci prázdny a opustený).

Body zhody:

- záplavová zóna = silný prírodný potenciál, treba ho zachovať, minimálna urbanizácia,
- zóna „medzipriestoru“ (medzi Bánoveckou traťou a hrádzou) = potenciál rozvoja, s možnou akceptáciou zastavanosti - avšak iba v citlivej miere a so zachovaním siluety mesta,
- akceptácia zóny športu vrátane príslušnej vybavenosti v „hluchom“ cípe medzi súčasnou krytou plavárňou a Váhom - prirodzená pamäť miesta ako zóny športu (plaváreň, štadión,..),
- urbanistické napätie medzi dvomi siluetami mesta (výhľad

na prírodné prostredie z jedného brehu a výhľad na mestské prostredie z druhého brehu) = pozitívny prvok, snažiť sa o jeho zachovanie,

- koncentrovať pozornosť na primknutie mesta k rieke - vytvorením minimálne jedného kvalitného uzla - prepojenia mesta s nábrežím, ideálne v prirodzenej spojnici vyústenia pôvodného železničného mosta (nový promenádny) a budúceho „medzimostia“,
- súhlas s výrubom nekvalitných drevín, dôraz skôr na kvalitu než na kvantitu zelene.

Body napätia:

- nie je zhoda v miere, podobe, funkciách prípadnej urbanizácie v oblasti „mediúzemia“ (ružová zóna na mape) a tiež v priestore „jamy“ medzi dvomi budúcimi železničnými násypmi,
- nie je zhoda v ponímaní pomeru tradičné verus nové génus loci.

Moderná a mohutná architektúra pri brehu Váhu vzbudzuje nezhody, nábrežie by malo vyzývať k aktivite, pohybu a oddychu.

Odporúčania do súťaže:

- zabezpečiť dotyk s vodou
- jednak prístup človeka k vode
v horizontálnom smere
(prepojenie centrum - nábrežie),
jednak vo vertikálnom zmysle
(dotyk s hladinou rieky),
- pešia zóna dostupnosť - dôraz
na ľahký pohyb peších, cyklistov,
korčuliarov, skejterov, kočíkov,
(v dopravných riešeníach to bude
znamenáť podporu rozvoja MHD
a obmedzenie automobilovej
dopravy),
- využiť tok rieky pre lokálnu
riečnu dopravu,
- žiadať kompaktné mesto, živé
po 24 hodín denne,
- znížiť produkciu CO2

**SVET
VODA-STAVBY**

Nábrežie by nemalo byť v žiadnom prípade „preurbanizované“

- a skleníkových plynov v meste,
- dať dôraz na mikroklimu rieky
(kolmé prúdenie vzduchu),
- zachovať prírodný ráz nábrežia
(medzi Váhom a hrádzou),
so zachovaním biodiverzity.

Hlavné výsledky - Doprava

Odborná diskusia 2.:

Doprava

Výroky odborníkov:

- otázka priorít: obchvat verzus priesťah mestom
- obchvat nevyrieši dopravu vnútri mesta, pomôže jej len čiastočne ,
- v žiadnom prípade neodsúvať riešenie obchvatu, je životne dôležitý pre zokruhovanie Trenčína, aj pre odľahčenie vnútromestskej dopravy,
- pri výstavbe ciest nie je predpoklad dohľadného riešenia juhovýchodného obchvatu. Dovtedy treba hľadať vlastný modus vivendi - jednak pre autá, pre cyklo a iné druhy dopravy,

- v súťaži nastaviť požiadavku na etapizáciu. S Hasičskou cestou počítať ako s hlavným cestným priesťahom do určitého momentu nárastu dopravy, do budúcnosti ju riešiť cez JVO. Hľadať také riešenie pre súčasnosť, ktoré by do budúcnosti nezabránilo výstavbe JVO,
- z hľadiska vývoja dopravy je JVO pre Trenčín potrebný, zároveň je potrebné riešiť vnútro mesta ,
- aby štát v prípade investície do vnútromestského priesťahu zrealizoval čiastočné zapustenie cesty pod zem , hoci len v malých koridoroch - vyriešiť pohodlný peší prechod z centra k rieke, resp. riešenie, ktoré

vzide zo súťaže,

- križovania nemusia byť nutne mimoúrovňové. Môžu sa požadovať aj úrovňové riešenia,
- doprava nefunguje nikdy sama osebe, je súčasťou urbanizmu, mestských plôch. Je vhodné mať nástroj, dopravný model, ktorým dokážeme modelovať/simulovať situácie. Čím kvalitnejšie údaje sa dostanú do dopravného modelu, tým lepšie sa s ním bude dať pracovať,
- z hľadiska obmedzenia dopravy je veľmi dôležité regulovať parkovanie,
- vyriešiť bariéry Hasičskej ulice úrovňovo alebo mimoúrovňovo,

Body zhody:

- doprava = súčasť urbanizmu, odvíja sa od mestom vopred zadefinovaných potrieb a funkcií riešeného územia,
- definícia požiadaviek na dopravné riešenia musí byť reálna = je potrebné zvážiť finančné aj časové hľadisko ich možnej realizácie,
- odporúčaním je etapizácia realizačnej fázy,
- optimalizácii požiadaviek zadania na dopravné riešenia zohľadňujúce konkrétne reálie Trenčína výrazne pomôže dopravný model s čo najkvalitnejšími vstupnými údajmi, ktorý umožní riešiteľom simulovať rôzne varianty riešení.

Riešenie bezbariérovosti Hasičskej ul. musí byť radikálne

Body napätia :

- presadzovanie riešenia Hasičskej cesty ako vnútorného cestného priesahu/cesta 1. triedy, u SSC aj na úkor, resp. s rizikom oddialenia plánu výstavby juhovýchodného

- obchvatu. Dilemu by pomohli čiastočne zmierniť overenia aktuálnych dopravných tokov (vnútromestských aj tranzitných) na dopravnom modeli,
- striktné trvanie na potrebe mimoúrovňových križovaní pre prechody z centra mesta k rieke.

Odporúčania do súťaže:

- zadanie musí obsahovať čo najkvalitnejší mapping súčasného stavu dopravnej situácie, s čo najpresnejším popisom nielen kvantitatívnych dopravných ukazovateľov a „tvrdých dát“ (kapacita dopravného pohybu, vyťaženosť,..) ale aj kvalitatívnych ukazovateľov (cieľ, dôvod pohybu) - údaje je potrebné zozbierať formou prieskumov a zozbierania maximálnych možných vstupných „mäkkých dát“,
- prognózovanie ponechať na riešiteľov (s výnimkou prognózy vplyvu nového

cestného mosta na súčasnú dopravu po jeho dokončení),

- nelimitovať ich vlastnými preferovanými dopravnými konceptmi,
- ideálnym nástrojom pre riešiteľov je dopravný model s možnosťou simulovať rôzne varianty vstupných údajov (tvorba dopravných prognóz pre rôzne varianty urbanistických návrhov) s čo najaktuálnejšími a najpresnejšími údajmi,
- zadanie musí obsahovať požiadavku na návrh etapizácie dopravných riešení v súbehu s tvorbou nového urbanizmu nábrežia, ktorá bude počítat s realizáciou v krokoch,

- zadanie musí obsahovať požiadavku na zohľadnenie širších vzťahov v území z pohľadu dopravy.

Pôvodné dopravné riešenia v okolí budúceho Auparku pôsobili stiesnene a vyvolávali zlý pocit a čiastočnú úzkosť

Hlavné výsledky - Ekonomika

Odborná diskusia 3.: Ekonomika

Výroky odborníkov:

➤ východiskom pre urbanistický rozvoj územia je z hľadiska ekonomickej návratnosti investície nevyhnutné uvažovať o potrebe nadzemných podlaží,

➤ regulácia výšky NP nemusí byť nezmysel, ak si podľa nej mesto nastaví svoj finančný model,

➤ developerov zaujímajú čísla a časové hľadisko. Ak bude mať Trenčín veci v novom území pod kontrolou, jasne zadefinované funkcie a väzby, dokáže tým skrátiť developerovi čas na realizáciu projektu a výrazne ovplyvniť aj výslednú cenu pre klientov,

➤ ak nie je cieľom územie len ekonomicky vyťažiť ale mesto sleduje aj dlhodobejšie ciele, treba to pomenovať a prispôbiť tomu aj model financovania,

➤ reštart miest v novodobom období je ťažký - v 19. a 20. storočí to bol priemysel, ktorý bol impulzom, ťahal na seba bývanie a ďalšie funkcie mesta. Dnes tento model už nie je možný. Je to problém identity miest. Výskumy vo svete sa aj preto dnes zameriavajú na občana, prečo žije rád v meste,

➤ ukážkou toho, ako sa dá naštartovať rozvoj územia je klaster Liptov - prvé združenie

cestovného ruchu na Slovensku. Štát podporí finančne združenia v pomere 1:1 k ich vloženým prostriedkom a mestá sú motivované vracať časť vybratých daní späť do turizmu,

➤ otázka finančných nástrojov samospráv je podstatná - bez nich sa len ťažko mestám podarí naštartovať svoj rozvoj,

➤ jasný cieľ mesta a dobrá vízia môžu vytvoriť dostatočné motivátory, ponúknuť potenciál a naštartovať procesy aj bez veľkej intervencie štátu,

➤ podstatné je, aby mesto vo svojej vízii určilo aj postupnosť procesu osvojovania si územia - je potrebná jeho etapizácia.

Body zhody:

- vízia a jasná predstava mesta (obsahová aj časová) = základný predpoklad úspešného dlhodobého rozvoja mesta, ktorý zvyšuje potenciál aj v očiach budúcich developerov a investorov,
- identita = duch miesta, mestu ho vdychujú ľudia a nesú zaň zodpovednosť,
- vhodne zvolený finančný mix = kľúč k úspechu finančného modelu,
- vhodne zvolená etapizácia = kľúč k úspechu časového (a zároveň finančného) modelu.

Body napätia :

- v stanovení miery pre mix nástrojov samosprávy (finančných, legislatívnych) voči súkromným či štátnym, pre naštartovanie synergických efektov v území,
- vo vyvážení pomeru príležitostí pre veľkých hráčov (investori, developeri) a malých hráčov (komunity, živnostníci, malí, drobní a strední podnikatelia, miestni obyvatelia).

Odporúčania do súťaže:

- dopravná analýza - schéma, aktuálny model a potom aj naša predstava o tom, čo by sme v území chceli mať z hľadiska všetkých druhov dopravy,
- analýza trhu - dopytu, resp. cieľovej skupiny, pre ktorú sa územie tvorí,
- požiadavka, aby nevznikol jeden monolitický priestor (nie jeden veľký developer v území),
- požiadavka na mix use - zmiešané funkcie v území, tzv. mestské prostredie,
- otázka k tejto požiadavke: Do akej miery požadovať v zadaní diverzifikáciu funkcií? (%)

Názor: nezadávať nejaké %, ale otvoriť súťaž bez akýchkoľvek vstupných limitov.

Hlavné výsledky - Pamiatky a ich potenciál

Odborná diskusia 4.: Pamiatky a ich potenciál

Výroky odborníkov:

➤ z pamiatkového hľadiska je nový železničný most veľmi bezohľadná stavba voči mestu,

➤ vlaky v mestách sú samozrejmosť. Je to vec dobrej architektúry, ktorou sa dá železničná infraštruktúra vhodne a citlivo zakomponovať do organizmu mesta,

➤ pocitovo najlepšie mestá sú tie, ktoré dosahujú príjemnú kompaktnosť, no zároveň sú funkčné a dostupné. Je to vec mierky a citu dopravných inžinierov v spolupráci s urbanistami,

➤ vo svete sa praktizujú empirické pokusy s dopravou, t.j. formou „pokiaľ to nevyskúšame, nebudeme to vedieť“. V New Yorku zatvorili na niekoľko dní najfrekventovanejšiu dopravnú tepnu - Broadway a čakali, čo to spraví, v Helsinkách postupovali systémom „pokús - omyl“ až kým sa nejaké riešenie neosvedčilo,

➤ netrvajme na názve sídlisko, dnes ide už o zmiešané štruktúry. Vo svete je trend miešať funkciu bývania s funkciami ako sú služby a dokonca drobná remeselná výroba,

➤ z pamiatkového hľadiska sú výškové limity dôležité kvôli

siluete. Avšak dominanty sú možné, samozrejme po individuálnom posúdení,

➤ u nás dopravák rieši územie zvlášť, pamiatkari zvlášť, ekológovia zvlášť. To je zle. Pri bývaní v centre miest musí ísť vždy o proces dialógu - jeden pohľad nemôže zabrzdiť iný, rozvoj mesta je vždy komplexná téma,

➤ historicky boli územia, v Trenčíne vždy okrajové, nikdy netvorili súčasť centra mesta. Nebolo by teda dobré uvažovať s pokračovaním, resp. kopírovaním funkcií centra k rieke.

➤ centrum Trenčína je Mestskou pamiatkovou rezerváciou (MPR). Ako taká by mala mať ochranné pásmo. Máme povinnosť chrániť priehľady na hrad a Marienburg,

➤ treba urobiť z nábrežia nie pokračovanie, ale protipól historického centra, kľudne s architektúrou 21. storočia. Žiadny „les dominánt“, ale ak tam vznikne jedna moderná vec, prečo nie,

➤ bezprostredný kontakt historického centra s niečím novým, čo má vzniknúť, nie je otázka pamiatkových limitov, ale pocitov. Je to aj citlivá sociologická otázka,

➤ potenciál mesta je

najdôležitejší, mesto tvoria vždy ľudia. Treba poznať komunitu, čo chce, čo si žiada a očakáva, aké je jej zloženie, aké sú jej motivácie, ale predovšetkým, aký je jej potenciál – čo by sama dokázala vytvoriť, ak by mala k tomu všetky podmienky,

➤ výškovú hranicu treba v každom prípade určiť, avšak dať pozor, aby sa nastavená výšková „čiara“ nerovnala „stene“. Aby nevzniklo niečo, čo síce nie je vysoké, ale je jednoliate a opäť bariéra v podobe monotónnej masy,

➤ nová zástavba by mala mať rozvoľnenú štruktúru a musí umožňovať priehľady,

➤ bez bývania vzniká zlý sociálny priestor. Bývanie v dnešnom ponímaní nemusí znamenať nutne blokovú zástavbu, štruktúry môžu byť členité, funkcie zmiešané, všetko je vecou primeranej mierky,

➤ kvalitu života ovplyvňuje dostupnosť funkcií, trendom je ich mix,

➤ pamiatkové limity by sa mohli popísať textovo. Možno niekto príde s geniálnym riešením, ktoré prekvapí aj pamiatkarov.

Body zhody:

- nové územia nemajú byť pokračovaním, ale protipólom historického mesta, jeho partnerom,
- výškový regulatív nie je dogma, odchýlky sú možné, ale vždy len po individuálnom prehodnotení,
- prípadná zástavba nie je prípustná v monoblokoch, novostavby by mali mať rozvoľnenú štruktúru s vysokým podielom verejných priestorov využiteľným pre všetkých,
- moderná línia novostavieb, ako kontrast k historickému centru, je prípustná,
- vízia mesta má nadregionálny význam

➤ identita = duch miesta, mestu ho vdychujú ľudia, treba poznať ich potenciál,

Body napätia :

- v stanovení pomeru pre mix funkcií (bývania a zelene) v novom území,
- v názore na stanovenie výškového limitu novej zástavby verzus dôsledné individuálne posudzovanie,
- v konečnom pomere zastavaných a voľných verejných priestorov ,

Odporúčania do súťaže:

- pamiatkové limity
naformulovať do zadania
výrokmi,
- žiadať zachovanie súčasného
železničného mosta a jeho
zakomponovanie do územia
v novej, pre investorov i mesto
atraktívnej funkcii,
- neobmedzovať zastavanosť či
bývanie pevnými koeficientmi.

ZÁVERY

**Zhrnutie | Odkazy
urbanistom**

Závery

ZHRNUTIE

Nové územie by malo ponúkať iné funkcie ako historické centrum mesta. Najdôležitejšie:

1. Bezbariérový prístup zo všetkých mestských častí
2. Podnetné prostredie spájajúce a vyzývajúce Trenčanov k stretávaniu a k aktivite na suchu, pri/na/vo vode
3. Príjemné, pekné, priestranné zelené prostredie s citlivo rozmiestnenou (rozvoľnenou) pavilónovou málopodlažnou zástavbou vnorenou do kvalitných verejných priestorov plných zelene, ktorá sa môže od hrádzi k centru zahusťovať.
4. Zachovanie siluety mesta,

výhľadov na strechy domov, veže kostolov, kupolu synagógy, hradnú skalú s hradom, ktoré budú iba výnimočne a čiastočne zakryté.

5. Zachovať prírodný charakter brehu Váhu a hrádze.
6. Zachovať starý železničný most a využiť ho na dopravu (bez motorovú), prípadne aj ako priestory na služby, nakupovanie a relax.
7. Naštartovať ekonomiku a zhodnotenie územia jeho plným trvalo udržateľným využitím 24 hodín denne.
8. Vyriešiť dopravu na Hasičskej ul. v nadväznosti na Bánoveckú trať.
9. Zmeniť bariérové riešenie

železnice formou valu a násypu na pilónové za každú cenu. Bariéra dlhodobovo ovplyvní prístup a využiteľnosť územia medzi štadiónom, Váhom a presunutou traťou.

10. Eliminovať negatívne prednastavenie verejnosti k rozvoju mesta voči výstavbe v blízkosti centra otvorením procesov, kontinuálnym informovaním verejnosti a verejnými diskusiami.

Trenčín môže nové územie zhodnotiť a byť krajším mestom. Môže vytvoriť nový klaster tvorivých povolání a remesiel s kvalitným bývaním (homeoffice) a multifunkčnými verejnými priestormi pre rôzne soc. vrstvy.

ODKAZY OBČANOV URBANISTOM

- *Páčia sa návrhy, vedeli by si to tak predstaviť, ako to navrhovali študenti.*
 - *Je to precízne, citlivo spravené očami mladých, že by sa to malo rešpektovať,*
 - *Zohľadniť treba všetky kategórie ľudí, ktorí tam budú chodiť, od detí až po starcov. Pre každého niečo.*
 - *Nerobiť politické ale odborné rozhodnutia.*
 - *Nerobiť návrhy do šuflíka.*
 - *Dbieť o peknú architektúru, nie búdy na 5 sezón.*
 - *Aby priestor mal svojho pána, aby sa oň staral.*
 - *Dobré, že sa toto robí (diskusie)*
- v predstihu, že sa premyslí, čo sa bude robiť.*
- *Všeobecná nedôvera, požiadavky občanov nebudú vypočuté, budú vypočuté na 10%, a pod.*
 - *Mesto bude chcieť peniaze, pozemok predá súkromníkom, tí si postavia čo chcú.*
 - *Je treba veľa sedení.*
 - *Ak to budú mať v rukách mladí, tak sa to presadí, to je ich budúcnosť.*
 - *Oddychové zóny sa presadia, vrátane malých športovísk.*
 - *Na udržiavanie priestorov vyberať o pár eur od ľudí viac.*
 - *Vyriešiť tam dopravu, prístup autom a zóny len pre peších.*
 - *Zachovať, oddeľovať nové a historické časti mesta.*
- *Dbieť na dobrú kompozíciu priestoru.*
 - *Súkromná zóna s podmienkou starostlivosti o plochy, zaviazat' a ustrážiť súkromníka, aby zostal prístup pre verejnosť, neselektovať ten môže, ten nie, dodržať pomer prenajatej plochy: verejná-súkromná.*
 - *Pocit bezpečia tam musí byť aj večer, život v noci.*
 - *Zachovať výhľady na panorámu mesta*

Diskusie umožnia ľuďom projekt spoznať

- *Bezbariérovosť a prístup je kľúčom.*
- *Bezbariérovosť všade, plošiny šikminy a pod.*
- *Aby sa tam nezdržiavali bezdomovci.*
- *Vystaviť makety v centre ako upútavky na projekt, Interaktívne múzeum budúcnosti.*
- *Nenáhliť sa, nepodľahnúť tlakom ktoré vyvolá stavenisko v centre, dôležitý bude myšlienkový proces.*
- *V prvej fáze urobiť jednoduché parkové úpravy, nasadiť stromy, urobiť jazierka, ihriská, plochy kde sa ľudia zhromaždia -cirkus, lunapark, a týmto preklenúť obdobie plánovania investora a čakanie na nosnú*

- myšlienku, ktorá musí byť nad úrovňou kraja.(Napr. tu bude centrum špičkovej aplikovanej vedy, alebo interaktívnej, ktoré tu nemáme a existuje v každej vyspelej krajine.)*
- *Zadanie by malo byť o tom, že musí byť jedna nosná myšlienka, ktorá pritiahne ďalších investorov. Keď príde myšlienka, až potom priestor treba zhodnotiť. Tú by mala priniesť súťaž.*
 - *Treba sa ísť niekde inšpirovať.*
 - *Aby sa vstavba bytov nezvrhla.*
 - *Mesto musí zabezpečiť bezpečnosť.*
 - *Problémy sa v meste riešia nekoncepčne.*
 - *Riešime niečo, čo je dávno pokazené, máme tam rez,*

sviňacinu.

- *Pre riešenie tých plôch sú komunikačné vzťahy podstatné.*
- *Aktívne vtaiahnuť ľudí do tvorby územného plánu, tvorby mesta.*
- *Keď do mesta prichádza investor, mesto si musí klásť podmienky.*
- *Spojiť sily: štát, mesto, súkromný investor do jedného veľkého projektu.*
- *Zladiť s historickým centrom.*

Dôležitá je inšpirácia zo sveta

PRÍLOHA č. 1

Fakty o meste Trenčín

Príloha č. 1. - Fakty o meste TRENČÍN

PREHISTORICKÁ DOBA

Prví ľudia živiaci sa lovom a zberačstvom prišli na územie Trenčína pred 40.000 rokmi.

Vykopávky potvrdzujúce osídlenie sa našli na juhu lesoparku Brezina.

V dobe kamennej tu žil ľud železovskej kultúry, ktorý prešiel k poľnohospodárskemu spôsobu obživy. Sídlil na pahorkoch hôr a využíval blízkosť Váhu.

Koncom doby kamennej asi pred 5000-3900 rokmi žil na území časti Slovenska a aj Trenčína ľud maďarovskej kultúry.

Začiatkom doby bronzovej žil na tomto území ľud bádenskej

kultúry. Sídlili na hradnej skale a pahorku Breziny a priniesli do oblasti prvé remeslá.

Neskôr koncom doby bronzovej ich vystriedal ľud lužickej kultúry a ešte neskôr v dobe železnej hradnú skalu obýval ľud púchovskej kultúry, ktorý podliehal vplyvu Keltov. Výskyt Keltov priamo v Trenčíne doložený nie je.

STAROVEK

Na prelome letopočtov prišli na územie Slovenska Germáni, ktorých výskyt je doložený nápisom na hradnej skale.

Rímsky nápis na hradnej skale z roku 179

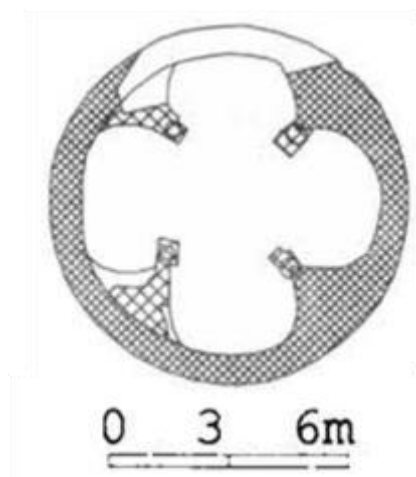
Trenčín bol už vtedy prepojený s civilizovaným svetom. Rímsky názov Trenčína bol Laugaricio. Osada bola významná tým, že ležala neďaleko rímskej hranice - limes romanus. Osada nebola významná z vojenského ale iba obchodného, kotlinou Váhu viedla Jantárová cesta.

STREDOVEK

Slovanské osídlenie:

V období sťahovania národov (4.-7. storočie) prišli koncom 7. storočia k Váhu Slovania. O 200 rokov neskôr bola oblasť hustejšie osídlená. Osídlené boli: Trenčianske Biskupice, Kubrá, Trenčín-Juh, Skalka nad Váhom a Zamarovce .

Kresťanská rotunda s hradiskom sa stali cirkevným miestom pre širšie okolie. Územie bolo súčasťou Veľkomoravskej ríše a malo ďalšie mocenské funkcie. V tomto období vznikol aj slovanský názov mesta, ktorého vznik a význam je nejasný.

Kresťanská rotunda; hore pôdorys, dole súčasný stav

Začlenenie do Uhorska:

V roku 1018 sa Trenčín stal súčasťou Uhorska, hoci ho chceli pričleniť aj k Poľsku aj k Čechám. Plnil funkciu obrannú, obchodnú aj územnej správy pre stredné Považie. V 11. storočí vznikol aj hrad a pod ním na križovatke Považskej a Nitriansko-Moravskej ceste vzniklo prvé osídlenie v podhradí s trhoviskom (dnes Mierové nám.). Osadníci sa zaoberali poľnohospodárstvom, remeslami a obchodom. Okolo roku 1200 prišli Johaniti, ktorí neskôr založili kláštor. V roku 1241 hrad odolal mongolskému vpádu a bol ešte viac opevnený.

Matúš Čák Trenčiansky

Palác v časech Matúša Čáka

Obdobie vlády Matúša Čáka Trenčianskeho:

V období okolo prelomu 13. a 14. storočia Matúš Čák Trenčiansky zoskupil svoje majetky a usadil sa v meste. Tento veľmož si šikovnou podporou rôznych

uchádzačov o uhorský trón rozširoval majetky. Na úplnom vrchole moci bol v rokoch 1311-1312, kedy mal vplyv na 14 žúp a podliehalo mu asi 50 hradov. V časech rozdrobeného Uhorska prestal hájiť záujmy kráľa

a na vlastný dvor zvolával zhromaždenia šľachty z územia, ktoré ovládal. Robil viaceré výboje, vypálil Nitriansky hrad s katedrálou a zničil múry a veže opevnenia, obsadil Trnavu. Počas vlády Matúša Čáka sa Trenčín iba raz v histórii stal

správnym centrom rozsiahleho územia, ktoré nepodliehalo ďalšej moci a menil sa na mesto.

Vrcholný stredovek:

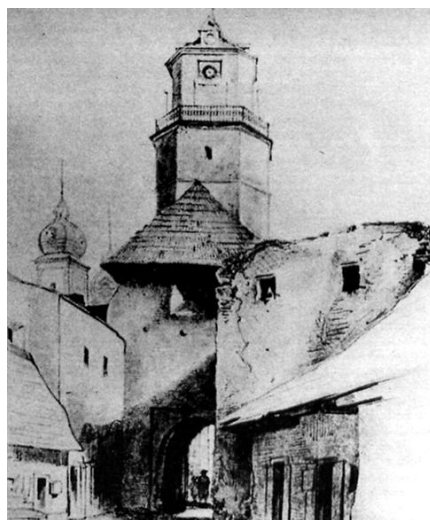
Po Matúšovej smrti dobyl územie Karol Róbert. Trenčín aj potom zostal mocenským centrom Uhorska. V roku 1324 bol postavený Farský kostol s opevnením. V ďalšom období bol Trenčín miestom stretnutí, na ktorých sa uzatvárali politické dohody. V roku 1412 udelil Trenčínu Žigmund Luxemburský výsady slobodného kráľovského mesta, čím sa zaradil sa medzi najvýznamnejšie slobodné mestá v Uhorsku. Mesto v tom istom roku začalo budovať opevnenie.

NOVOVEK

Súčasť Habsburgskej ríše:

Aj začiatkom novoveku bol Trenčín významnou pevnosťou, ktorú v roku 1528 dobylo vojsko Ferdinanda I. To sa stalo po zrade meštana Juraja Kupca, ktorý dobyvateľom ukázal prístup k hradu a najslabšie opevnenia. Na dobytí Trenčína spolupracoval aj veliteľ hradnej posádky Pavel Baračka, ktorý sa po dobytí stal doživotným podžupanom Trenčianskej stolice. Tým, že hrad ovládli Habsburgovci, ktorí vládli aj na susednej Morave, poklesol význam hradu. Hrad dostali do zálohy v roku 1551 Thurzovci,

ktorí ho prenechali Imrichovi Forgáchovi, od ktorého ho v roku 1594 kúpil Štefan Illésházy. V ich vlastníctve zostal hrad až do vymretia rodu v roku 1835.

Dolná brána (turecká), dnes Mestská veža postavená v 15. storočí ako súčasť opevnenia na kresbe z 19. storočia

Ohrozenia Trenčína:

Po bitke pri Moháči (v roku 1526) Turci ovládli časť Uhorska. Trenčín zostal v moci

Habsburgovcov a nejakú dobu nebol priamo ohrozovaný. Turci robili výpady hlboko do územia a v roku 1599 vyslali na Západné a Stredné Slovensko Tatarov, ale do mesta sa nedostali. V roku 1663 prežilo mesto ďalší Turecký vpád, po ktorom boli dostavané protiturecké valy v smere od Trenčianskej Turnej. Medzitým a aj potom (v rokoch 1604-1711) mesto opakovane zažívalo rôzne protihabsburgské povstania.

Dnešná podoba opevnenia hradu v smere od Trenčianskej Turnej

Reformácia a koniec feudalizmu:

V období medzi povstaniami v r. 1645 nastala rekatolizácia. V r. 1647 prišli jezuiti a v r. 1649 otvorili vlastnú školu (pretvorená na gymnázium). V r. 1652-1657 bol postavený jezuitský (dnešný piaristický) kostol. Trenčín sa stal postupne katolíckym mestom. Od r. 1714 bol mestský magistrát úplne katolícky. V r. 1794, po vydaní tolerančného patentu, si mohli trenčianski evanjelici postaviť na okraji mesta kostol a pri ňom aj novú školu.

Koncom feudalizmu zavládlo v Trenčíne obdobie mieru, aj keď z búrlivého obdobia malo dlhy. Postupne rástol počet obyvateľov a opäť sa rozvíjali

takmer zničené predmestia. Mesto a majitelia hradu mali spory, keď presadzovali svoje práva. Zmenou vojenskej techniky stratilo opevnenie význam. V r. 1783 opustila mesto aj vojenská posádka a neskôr ho už ohrozovali len povodne a požiare. V r. 1790 vyhorel aj Trenčiansky hrad, ktorý bol ruinou až do polovice 20. stor.

Ľudovít Fulla (1927) Trenčín pred 200 rokmi.

Vývoj v rokoch 1848-1918:

Po revolúcii v meruôsmych rokoch bola v Uhorsku nastolená diktatúra (Bachov absolutizmus). a mesto obsadili v roku 1949 cisárske vojská. V roku 1860 došlo k uvoľneniu pomerov. Trenčín používal výsady, ktoré boli v roku 1876 zrušené, pričom Trenčín sa dostal na úroveň iných okresov župy a tento stav pretrval až do roku 1918.

Oceľový most bol postavený v roku 1897

Politické prúdy v Trenčíne:

Po roku 1867 sa v Trenčíne začalo úradovať po maďarsky a maďarizačný vplyv rástol. Na prelome 19. a začiatkom 20. storočia mali politickú moc prívrženci Liberálnej strany. V roku 1910 bola v Trenčíne založená župná organizácia Národnej strany práce, ktorá združila liberálov. Strana mala v župe absolútnu prevahu.

Vypuknutie I. svetovej vojny časť Trenčanov víťala. Vyprevádzanie vojakov bolo najskôr veľkou slávou, ale po strete s realitou, keď začali priväzať mŕtvych, sa to zmenilo. Boli pochovávaní na mestskom cintoríne, neskôr v Kubej. Vo vojne padlo asi 200

Trenčanov a asi 150 až 180 mužov ostalo invalidmi. Vojna vyvolala drahotu a nedostatok. Kvôli úsporným opatreniam od mája 1916 zaviedli v Trenčíne po prvý raz letný čas. Na jeseň roku 1916 prišlo do mesta okolo 600 utečencov zo Sedmohradska. V roku 1918 bolo v meste a okolí asi 6000 navrátilcov z ruského zajatia. Medzi vojakmi vznikali nepokoje, lebo žili v zlých podmienkach.

Na zasadnutí municipiálneho výboru Trenčianskej župy dňa 31.10.1918 župan Medňanský oboznámil župné zhromaždenie s Martinskou deklaráciou. Prívrženci Uhorska vytvorili maďarskú národnú radu

Prvý prápor 1. ČS pluku - pražskí dobrovoľníci a s honvédskejší dôstojníkmi organizovali ozbrojenú občiansku gardu. Počas nepokojov 6.11.1918 požiadali mestskí a župní funkcionári Karola Štúra, aby riadil verejnú správu. V ten deň vznikla miestna Slovenská národná rada, ktorej Štúr predsedal. Na žiadosť SNR bol do Trenčína vyslaný prvý prápor 1. ČS pluku. Do Trenčína vstúpil dňa 10.11.1918. V meste bola ustanovená vláda nového štátu.

Mílniky medzivojnového obdobia:

Po 1. svetovej vojne nastal rozvoj školstva, kultúry, spolkov, športu.

Čulý trhovnícky
ruch na námestí

1918

- K histórii mesta treba započítať aj vzburu a popravu 44 vojakov 71. trenčianskeho pluku v srbskom Kragujevaci v júni
- 25.12. začali vychádzať Trenčanské noviny, zakladateľom bol JUDr. Karol Štúr.

- 16. 11. bol založený Miestny odbor Matice Slovenskej.
- Ustanovil sa miestny odbor Sokola. „Sokolovňa“ dokončili v roku 1935.

- vzniklo gymnázium Ľ. Štúra.

1920

- Učitelia z Trenčína a okolia založili Spevokol trenčianskych učiteľov, neskôr Spevácky zbor slovenských učiteľov (SZSU).

1920

- Bol založený odbor Živeny, spolku slovenských žien.

1921

- Bola založená pobočka Loveckého ochranného spolku.

1923

- Začal vychádzať týždenník Trenčan. Zanikol v roku 1945.

(s výnimkou Slovenského štátu; v roku 2002 vznikol Trenčiansky samosprávny kraj).

1925

- Vznikla mestská knižnica s fondom 400 zväzkov v budove Štátnej ľudovej školy na ulici Slobody (ZŠ na ul. 1. mája).

Trenčín okolo roku 1925, dole je dnes OC MAX

1926

- Týždenník Považské noviny nahradil Trenčanské noviny.

1934

- Bola postavená nová radnica podľa projektu V. Šebora (dnes Mestský úrad).
- V strede námestia postavili novú budovu Poštového úradu podľa návrhu J. Paseku.

1934 – 37

Podľa projektu F. Silbersteina – Silvana postavili na hlavnom námestí budovu Mestskej sporiteľne (dnes Slovenská sporiteľňa).

1936

- Stavebná firma O. Nekvasila z Prahy postavila budovy Veliteľstva V. armádneho zboru , ktorý bol do Trenčína umiestnený rok predtým.

- Začala stavba letiska v Trenčianskych Biskupiciach, kde vznikli i Letecké dielne (LOT).

1937

- Bola postavená funkcionalistická budova Obchodnej akadémie na Sihoti.

1938

- Začala stavba Katolíckeho kultúrneho domu (Hviezda), dokončeného v roku 1940.

Katolícky kultúrny dom, dnes Hviezda, súčasnosť

Vodáctvo, bicykle a iné aktivity boli populárne

V medzivojnovom období boli populárne výlety do prírody, šport a turizmus, čo ovplyvnili telovýchovné hnutia a Sokol. Patrilo k dobrému bontónu a statusu mať pozitívny vzťah k prírode a verejne ho demonštrovať. Rytmus života živnostníckej rodiny sa podriadil práci vo firme či obchode a preto spoločné chvíle boli vzácne.

Sociabilita bola charakteristickou črtou pre stredné vrstvy v meste, ktorá bola zaneprázdnená a pracovne vyťažená. K strednej vrstve v meste patrili živnostníci, úradníci, dôstojníci, lekári, učitelia a ďalší mešťania. Čas na spoločenské stretnutia [?] chápali ako nevyhnutnú súčasť [?] svojej sociálnej role. Účasť na koncertoch, plesoch, charitatívnych i športových stretnutiach bola prirodzeným vyjadrením ich vzťahu k prostrediu, v ktorom pracovali a žili. Obľúbené boli Literárne štvrtky [?] stretnutia s básnikmi a spisovateľmi v kaviarni najvýznamnejšieho miestneho hotela Tatra.

Dôvod účasti na podujatiach mohol byť pre živnostníkov čisto pragmatický. Účasť bola súčasťou reklamy a seba prezentovania.

Hotel Tatra; kaviarne - miesto Literárnych štvrtkov

Pohľadnice mesta vytvárali imidž [?] mali o ňom vypovedať [?] navonok. Jednou z črt týchto zobrazení je idealizácia a štylizácia, často sviatočný pohľad na mesto a [?] jeho život. Podľa propagátora mesta Jozefa Braneckého: [?]..ked'

spomenieme päť [?] hotelov a reštaurácií, kde cestovateľ dostane čistý a pohodlný byt, lacnú a chutnú stravu... nový štrand, čistý horský vzduch, pekné okolie s bohatstvom prírodných krás, možnosť [?] náučných vychádzok a výletov, vypočítali sme zväčša prednosti Trenčína ako vyhľadávaného strediska turistov a rozličných výprav... [?]

Trenčín bol službami zameraný aj na turistov

Obdobie 2. svetovej vojny:

1939

- V Trenčíne sa usídlila odevná firma Nehera (neskôr Odeva).
- Po vzniku Slovenského štátu sa medzi bezpečnostné zložky štátu zaradila Hlinkova garda (HG), kde bolo najskôr členstvo povinné, až po novelizácii dobrovoľné.

Trenčín v roku 1940,
snímka z dobového filmu

- 18.4. bolo vydané 1. vládne nariadenie obmedzujúce židov, ich pohyb a bývanie (nemohli byť na Hlinkovom nám., v mestskom parku, mali predpísané kde a kedy nakupovať, mali zakázané bývať na Hitlerovej a Hlinkovej ul. a Hlinkovom nám.). Domy, byty museli označiť židovskou hviezdou (po septembri 1941 museli byť označení aj ľudia).

1940

- Bola vytvorená Stredopovažská župa z okresov v okolí Trenčína.
- Župan Kallay odolával tlaku vymenovať ľudákov za úradníkov z dôvodu ich nedostatočnej kvalifikácie a mnohé miesta nechával voľné.

1941

- Po napadnutí Sovietskeho zväzu dočasne rastie vplyv HG
- 12.11. odviezli 51 židovských občanov do pracovného tábora v Novákoch.

1942

- Do koncentračného strediska v Žiline 22.3. bolo prevezených 144 židovských občanov a ich transporty z mesta a okolia pokračovali (postihli asi 1200 a celkovo bolo vyvraždených asi 1350 židovských obyvateľov).

Batožina židov nesmela presiahnuť 50 kg. Mala obsahovať klobúk, 2 kabáty, jedny šaty, 2 páry obuvi, 3 súpravy spodného prádla, 2 prikrývky, 1 šálku, príbor a čistiace potreby, ako zubnú pastu a mydlo.

1944

- Časti zbierok vojenského múzea boli v júni prevezené do mesta.

Oslavy 5. výročia vzniku Slovenského štátu v Trenčíne, snímka z dobového filmu

- Nemecké vojská obsadili mesto hneď po začiatku SNP 30. 8. 1944.
- V meste zriadili veliteľstvo Sicherheistdienstu, Gestapa a zriadený bol aj zajatecký tábor.
- Členovia HG sa snažili zvýšiť

svoj slabý vplyv, robili za Nemcov špinavú prácu pri perzekúciách a rasovo prenasledovaných osôb.

- Z mesta odišli dva transporty väzňov do Mauthausenu.

1945

- 8. 4. 1945 sa priblížili oslobodzovacie vojská k mestu, prelomili nemecké pozície pri Trenčianskych Stankovciach, Hámroch, Kubre.
- Za výdatnej pomoci HG a ostatných domácich zradcov, Nemci prinútili občanov mesta a okolia kopať zákopy a budovať protitankové prekážky na južných svahoch priľahlých hôr.
- V noci z 9. na 10. apríla prenikli do mesta od juhozápadu prvé

Zničený most cez Váh v Trenčíne

- jednotky oslobodzovacích vojsk a zlikvidovali skupiny hitlerovských vojakov, ktoré sa snažili ustúpiť na pravý breh Váhu. V túto noc fašisti zničili most cez Váh (provizórny drevený most bol dokončený 11. 5.).
- 10. apríla 1945, o ôsmej ráno, oslobodila sovietska armáda časť Trenčína na ľavom brehu Váhu.

V meste 2. svetová vojna spôsobila veľké škody a vyžiadala si nemalé obete, ktoré dnes pripomínajú viaceré cintoríny a pamätníky:

- Cintorín a pamätník umučených na Brezine,
- Pamätník v Dušovej doline,
- Pamätník oslobodenia mesta,
- Pamätník na Kubranskej ulici,

ako aj pamätné tabule a dosky: na budove Posádkového klubu, Električnej ul., na riadiacej veži, v OD MADOV, v Orechovom, pri vstupe do podniku OZETA, na budove železničnej stanice, na budove Sokolovne, na synagóge, na budove veliteľstva a v Zlatovciach.

Cintorín hrdinov s pamätníkom v lesoparku Brezina venovaný protifašistickým bojovníkom
Do 3.4.1944 tu bolo zavraždených 69 osôb.

Povojnové obdobie:

Po nemeckej kapitulácii v máji 1945 bola obnovená Československá republika. Od predvojnovkej sa zásadne líšila. Obnovená republika sa nachádzala v záujmovej sfére ZSSR, bola obsadená Červenou

armádou a sovietskymi bezpečnostnými zložkami, ktoré ovplyvňovali politické dianie v krajine. Hneď od prevratu bola nezákonne prenasledovaná opozícia, čo bolo sprevádzané násilím. Režim prezentoval vyspelosť a budovanie blahobytu a svetlých zajtrajškov, čo skrývalo porušovanie základných ľudských

Trenčín, pohľadnica z roku 1947

Mílniky v období budovania socializmu 1948-1969:

Po februári 1948 a znárodňovaní začal rozvoj mesta. Centralizácia moci a výroby viedla k rozšíreniu a výstavbe nových výrobných kapacít a rastu počtu robotníkov v podnikoch textilných (Merina, Odevné závody, Kara, Bavlnárske závody V.I. Lenina), strojárstva (Továrne obrábacích strojov), potravinárskych (Slovlik, Západoslovenské pekárne, Západoslovenský mäso priemysel, Milex), drevárskych (Západoslovenské nábytkárske závody). V meste sídlili: Slovtext, Cementárne a vápenky, Konštrukta a viaceré výskumné ústavy (so zameraním na maltu,

sklo, ovčiarstvo a mechanizáciu textilnej výroby), dopravných (SAD Trenčín) a iných. Do roku 1970 pracovalo v priemysle a stavebníctve 41% ekonomicky aktívneho obyvateľstva, postavili sa 2/3 bytov a počet obyvateľov sa zdvojnásobil oproti r. 1950). Na hlavnej hradnej veži hradu bola umiestnená svietiaci červená hviezda.

1949

- Presunutie opravárensko zásobovacej základne, letiska a školy z Nitry (v r. 1954 vznikli Letecké opravovne Trenčín).
- Vznikol folklórny súbor Trenčan.
- Zvedenie prvej mestskej pravidelnej linky č. 1 z Dolných Honov cez Soblahovskú,

železničnú stanicu do Kubrej.

- Zriadený Lesný závod Trenčín.
- V škol. roku 1949/50 vznikol z hudobnej školy (zal. r. 1933) Mestský hudobný ústav, mal 8 učiteľov a 123 žiakov (v r. 1951 sa vrátil k názvu Hudobná škola).

1950

- Násilná likvidácia reholí.
- Vznikol 2. vojenský okruh, ktorý posilnil prítomnosť vojakov v meste.

Kúpalisko v Trenčíne, okolo roku 1950

1951

- Založený Keramoprojekt, š.p. (od r. 1958 samostatný ústav zameraný na komplexné projektovanie stavebných látok).
- Presun leteckého školského pluku zo Stichovíc.

1952

- Ján Zachara, narodený v Kubrej získal v perovej váhe do 57 kg zlato na OH v Helsinkách.

1953

- Vznikla Konštrukta Trenčín (dôsledok premiestnenia zbrojnej výroby zo Škody Plzeň do Dubnice nad Váhom).
- Vyhlásenie hradu za národnú kultúrnu pamiatku.
- Vznikla Posádková hudba (zánik v roku 2009).

- Vznik ŠK nepočujúcich Iskra-Odeva Trenčín (dnes ŠKN).
- Reorganizáciou vznikol Kvasný priemysel (vznik koncom 19. stor., po roku 1970 Slovlik, dnes OLD Herold).
- 6.11. bola zapísaná Jednota Trenčín, spotrebné družstvo.

Výstavba súčasného cestného mosta, r. 1953.

1954

- Ing. Čestmír Harníček, prišiel z Brna, iniciuje založenie horolezeckého oddielu.

- Vznik folklórneho súboru Družba.

- Založený Výskumný ústav ovčiarsky so zameraním na chov a šľachtenie oviec a kôz (ukončil činnosť v r. 1993).

1955

- začala postupná konzervácia a rekonštrukcia hradu.

1956

- Uvedenie Vodnej elektrárne Trenčín do prevádzky, ako posledná VE v rade na historicky prvom derivačnom kanáli.

1957

- Prvý tréner Rehák zorganizoval organizovanú skupinu nadšencov krasokorčuľovania (v r. 1938 s týmto športom začal V. Gonda).

Sedmerovanka (vznik v r. 1957) v roku 1960
na okresných prehrávkach dychovej hudby.

1960

- 17.1. otvorenie prvej umelej ľadovej plochy - historický zlom týkajúci sa hokeja v meste.
- Bola postavená budova ZŠ na Kubranského ul.
- Vznik TJ Trenčín zlúčením oddielov TTS a Odeva.
- Vojenský opravárenský podnik premenovaný na Automobilový opravársky závod Zlatovce.
- Vznik Výskumného ústavu maltovín (zrušený v r. 1990).

1961

- Na Mierovom námestí vznikla stredná priemyselná škola stavebná s dvomi prvými a jedným druhým ročníkom.
- Premenovanie Hudbnej školy na Ľudovú školu umenia.

1962

- vznik hokejového klubu Dukla Trenčín.
- Omnia (pôvodne továreň Walter, potom TOS, dnes Trens) má ako hlavný výrobný program výrobu obrábacích strojov.
- Začal sa používať názov Mierové námestie (kedysi Intra moenia 15.stor., ..., Masarykovo nám. 1919-1938, Hlinkovo nám. 1938-1945, Stalinovo nám. 1945-1962).

- Zomrel Jozef Branecký (1882-1962).
- ĽŠU rozšírená o výtvarný odbor.

1963

- 2.3. vznikol klub filatelistov (počiatky siahajú pred r. 1895, prvým zberateľom bol župný lekár MUDr. Karol Brančík).
- Usporiadanie prvej výstavy módy a odievania Trenčín mesto módy, ktorá je spojená s vznikom výstaviska (dnes Expo Center).
- Vznikol Domov sociálnych služieb Adamovské Kochanovce.
- Začala výstavba prístavby školy a jedálne ZŠ Veľkomoravská.
- ĽŠU rozšírená o tanečný odbor.

1964

- V máji začala výstavba budovy ZŠ na Hodžovej ul.

1965

- Vznik IKOS Trenčín - Inžinierska a koordinačná organizácia stavebníctva, výskumno – vývojové pracovisko rozvoja miestneho stavebníctva (do r. 1990).
- v decembri začala výstavba 700-miestneho internátu v Zlatovciach a orok neskôr aj Strednej priemyselnej školy stavebnej (od r. 2001/2002 nesie meno Emília Belluša).
- 1.9. vznikol Východný vojenský okruh (predchodca 2. vojenský okruh).
- Bol komplexne obnovený Kostol sv. Kozmu a Damiána v Trenčianskych Biskupiciach.
- Začal vývoj 1. ČS počítača

RPP16 (Rýchly Programový Procesor so 16 bitovým slovom) v základnom výskume Ústave technickej kybernetiky SAV, funkčná vzorka č.1 bola vyrobená v Konštrukte n.p. Trenčín).

- Začala výstavba zberného kanála pod mestom a odvodnila Melčickú barinu, hniezdiská rybára riečneho, vyskytoval sa aj rybár bieločelý, brehár čiernochvostý. V minulosti tiahol cez Považie žeriov poplavý.

Symbol doby, svietiaci hviezda na veži

Pamätná tabuľa Karolovi Pádívému na budove bývalej umeleckej školy

1966

- Na počesť Karola Pádívého (1908-1965) sa v meste organizuje festival dychových hudieb Pádívého Trenčín.
- 22.1. začalo plnoorganizované vyučovanie v novej budove ZŠ na Hodžovej ul. na Sihoti.

1967

- 5.12. v železničnej stanici na 6. obsadenej koľaji nabehol vlak na záťaž, pri nehode bolo zranených 19 osôb.

1968

- 1.5. sa mesto zobudilo do pomaľovaných hesiel za Klub mládeže, odvážlivcov nechytli a klub sa začal riešiť verejne.

Heslá v meste 1.5.1968

- 21.8. do mesta vstúpili ruské okupačné vojská, hermeticky uzavreli veliteľstvo, postavili tábor a vysielac Vltava. Ľudia otáčali smerové tabule, zatierali, ktoré sa otočiť nedali, vyrábali letáky a plagáty s textom Rusi domov, Brežnev sa zbláznil, mladí pochodovali so zástavami s nápismi: Nevolali sme vás!, zapalovali sovietske noviny ai.

- Ostravského novinára Ivana Kubíčka po publikovaní článku „Co můžeme a musíme“ 13.9. v denníku Nová svoboda, v ktorom vyzýval na začiatku normalizácie k národnej jednote, deportovali na sovietske veliteľstvo do Trenčína, kde sa mu vyhrážali fyzickou likvidáciou.

Na Sihoti je dnes športová hala, v r. 1968 tam bolo škvarové ihrisko. 23.8. postavili Rusi vysielac Vltava

1969

- Vznik Galérie M. A. Bazovského.

- Založenie Dukly Trenčín armádneho športového klubu (v r. 2006 po zlúčení s Duklou Ban. Bystrica v r. 2010 klub zanikol).

- Keramoprojekt sa stal rezortnou projektovo-inžinierskou organizáciou Ministerstva stavebníctva.

Míľníky od normalizácie po revolúciu 1970-1989:

1970

- Na trati medzi Trenčianskou Teplou a Trenčínom došlo k čelnej zrážke motorového vozňa s vlakom, keď rušňovodič pod vplyvom alkoholu zaspal pri posunovaní, následkom čoho boli usmrtené 3 osoby.

1971

Začali práce na výstavbe sídliska Juh I. (ukončenie v r. 1992).

1972

- Vznik výskumného ústavu sklárskeho (ukončená činnosť v r. 1990).

1973

- Otvorenie Detského mestečka v Zlatovciach

1974

- Bol otvorený OD Prior v centrálnej pešej zóne.
- Vznikol detský folklórny súbor Radosť.
- Uplynulo 100 rokov od založenia firmy VAILLANT, výrobcu vykurovacej techniky.
- Začala rekonštrukcia synagógy (dokončená v roku 1984), priestor pod kupolou slúži ako príležitostná výstavná sieň.

1975

- Gymnázium Juraja Gagarina (dnes Ľ. Štúra) začalo medzi prvými s experimentálnym overovaním voliteľných skupín odborných predmetov.
- Začala rekonštrukcia ľadovej plochy a výstavba krytého

zimného štadióna (otvorenie v r. 1980).

- Začiatky histórie výroby pánskych oblekov na mieru v spoločnosti Ing. Štefan Kováč / SAKOVAC.
- Na sídlisku Noviny začali bývať prví obyvatelia (začalo sa stavať v 70. r. 20. stor.). Dve tretiny sídliska tvorí radová rodinná výstavba, zvyšok sú panelové bytové domy.

Sídlisko Juh, dnešný pohľad

1976

- Vznikol družstevný Agrochemický podnik.
- Anton Tkáč (1975-1980 pretekár a 1980-1993 tréner Dukly Trenčín) získal v šprinte v dráhovej cyklistike na OH Montreale zlatú olympijskú medailu.

1977

- Odovzdanie ZŠ L. Novomeského na sídlisku Juh (zač. 1974, ukončenie pavilónom telovýchovy v r. 1979).
- Ukončená rekonštrukcia väznice (z r. 1912), z ktorej sa stala nemocnica pre obvinených a odsúdených.
- Hokejové mužstvo Dukly postúpilo do celoštátnej ligy.

1978

- Vznikol zmiešaný Trenčiansky spevácky zbor, ktorý nadviazal na tradíciu Učiteľského speváckeho zboru (z r. 1935).
- Bol zaregistrovaný prameň Kyselka v povodí Kubrice.
- Gejza Príbela skomponoval znelku mesta, ktorá sa zaradila medzi symboly mesta.

Anton Tkáč na štarte LOH v Montreale

Detské mestečko v Zlatovciach

- V detskom mestečku v natočili celovečerný 75 min. film o deťoch a ich nových rodičoch pod názvom Stôl pre štrnástich, réžii Andreja Lettricha.
- Futbalisti Jednoty Trenčín vyhrali Slovenský pohár po finále nad Slovanom Bratislava (klub potom upadával, pod názvom TTE vznikol v r. 1904, neskôr aj s názvom TTS - Trenčiansky telovýchovný spolok).

1979

- Vznikol dokumentárny film v dvoch častiach od režiséra Andreja Kristína o histórii mesta.
- 1.3. vzniklo pesničkárske združenie Slnovrat (okrem iných boli členmi Trenčania Július Kazimír, Martin Mašek a rodák zo Svinnej Dušan Valúch).
- Dňa 12.7. vznikla CHKO Biele Karpaty so sídlom v Trenčíne.
- Históriu Caravan klubu Trenčín začal písať p. Walter Heptner po skúsenostiach z Hradca Králové (vznik v r. 1980 ako Strojsmalt - Caravan club Trenčín).

1980

- Otvorením zimného štadióna začína rozvoj zimných športov

ako hokej a krakorčuľovanie.

- Vznikla hudobná skupina CHVM Chór Vážskych muzikantov.

1981

- Založený Badmintonový klub Trenčín v Kubrej.
- Ukončenie rekonštrukcie Farských schodov, ktoré získali dnešný vzhľad (zač. v r. 1978).
- SPPŽV Agrokombinát Veľké Bierovce vybudoval budovu materskej škôlky a detských jasí (po 1.9.1990 Ústav sociálnej starostlivosti pre deti a mládež s denným a týždenným pobytom, dnes Centrum sociálnych služieb DEMY Trenčín na Biskupickej ul.).

1982

- MHD v meste má k 23.5. 19 liniek.

- Prebehla ďalšia oprava pútnického miesta na Skalke.
- 30. júla 1982 zriadil ZSl. krajský národný výbor v Bratislave Jazykovú školu pri Gymnáziu J.A. Gagarina v (dnes Jazyková škola pri Gymnáziu Ľ. Štúra).
- 1. septembra bola zriadená Internátna športová škola na ul. 9. mája, ako „nadstavba“ ZŠ.

28.9.1980 sa na Trenčianskom autodrome konal 3. ročník Grand Prix Laugaricio

1983

- Začala výstavba Juh II., ktorá pokračuje dodnes.
- Po vypadnutí hokejové mužstvo Dukly postupuje opäť do I. ligy.
- Začala rekonštrukcia ľavej koľaje železničného mosta

(ukončená v r. 1984).

- Vznik Prírodnej rezervácie Bindárka v katastri obce Soblahov.
- Vlado Kulíšek, osobnosť SK pantomímy, narodený v Čechách v rodine ruskej baletky, od r. 1983 žije a pôsobí na Slovensku, dnes prevádzkuje Theatre FORTISSIMO v Trenčíne.

1984

- vznik nahrávok alternatívnej hudby šírených súkromne (skupina Šmox 5 piesní live v kine Hviezda - vrátane skladby Hlupák váha a skupina Home made 5 piesní live v klube Lúč) a vznik kapely DKP.
- Ukončenie opravy synagógy (začala v r. 1974).
- Vznikol Klub Čipka pri Dome osvetly zameraný na rôzne techniky ručných prác a čipky, ktoré učila Jarmila Fabiánová.

1985

- Obec Opatová bola od 1.1. bola pričlenená k Trenčínu.
- Obec Záblatie sa stala súčasťou Trenčína mestskej časti Západ.

- Vzniká skupina Bez ladu a skladu.
- Začala oprava evanjelického kostola (ukončená v r. 1987).
- ŽSR na požiadanie mesta vystavalo lávku pre peších vedľa koľaje č. 2.

1986

- Do prevádzky bola uvedená najväčšia štvorpodlažná budova v areáli Ozeta Trenčín.

Ozeta Trenčín v plnej prevádzke

1987

- Začiatkom roka kalamita vyhnala teploty v meste až na - 32°C.
- Mierové námestie bolo vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu.
- Vznikla SOŠ letecko-technická.
- Vznik Karate klubu Ekonóm Trenčín.
- Začala rozsiahla rekonštrukcia hotela Tatra (ukončená v r. 1994, dnes hotel Elizabeth).
- V škoskom roku 1987/88 bola založená Akadémia tretieho veku pre celoživotné vzdelávanie seniorov pri Geriatrickom oddelení NsP v Trenčíne.

1988

- Futbalovou osobnosťou roka sa stal reprezentačný útočník OD Trenčín Martin Fabuš.
- KONŠTRUKTA Trenčín, n.p.sa transformoval z národného na štátny podnik KONŠTRUKTA-Defence, š.p.
- 2.2 bol vypravený prvý elektrický vlak po elektrifikácii trate Veľké Kostoľany - Trenčín - Púchov.

1989

- Transformácia závodu AOZ a zmena jeho názvu na - VOJENSKÝ OPRAVÁRENSKÝ PODNIK.
- Ukončenie rekonštrukcie gotického karnera sv. Michala (zač. v r. 1973).

- Nežná revolúcia sa rozšírila aj do Trenčína a znamenala pre mesto zásadnú zmenu a skoncovanie s totalitným režimom.

Mierové námestie

Mílniky 1990-2000:

1990

- Delimitáciou vzniká samostatná NsP (prvé zmienky o špitáli sú z r. 1130, základný kameň nemocnice položili v r. 1848), od 1.6.2006 ako Fakultná nemocnica, dnes má 6 kliník.

1991

- Založenie CITY UNIVERSITY BELLEVUE - dnešnej Vysokej školy manažmentu.
- Začala výstavba obchvatu Chocholná - Skala - Nemšová, odovzdaná do užívania v r. 1998.

1992

- Hokejové mužstvo Dukly sa stalo majstrom ČSSR.
- Založenie futbalového klubu Ozeta Trenčín (neskôr Laugaricio

a AS Trenčín, v r. 1997 postup do extraligy).

1993

- 1.10. Vznik spoločnosti LEONI Slovakia, odštepny závod Trenčín, vyrába káblové zostavy pre autá.

1994

- Hokejisti Dukly Trenčín sa stávajú historicky prvým majstrom Slovenskej extraligy (aj v r. 1997, 2004).
- V v LOT začala stavba repliky lietadla Caproni Ca.33, na ktorom havaroval M.R. Štefánik (ukončená v r. 2004).

1996

- 1.9. vznik Trenčianskeho kraja

1997

- Otvorenie diaľničného úseku pri Trenčíne.

- 1.7. založenie Trenčianskej univerzity
- Založenie Galérie naivného umenia

1998

- vysvätený Kostol sv. Rodiny na sídlisku Juh

1999

- Otvorená Krytá plaváreň na sídlisku Sihoť
- Vznik Senior klubu Družba, seniorský folklórny súbor.

Vynovenie priestorov Leoni po požiari r. 2011

Trenčín v novom miléniu:

2000

- Rekonštrukcia Letnej plavárne.

2001

- Galéria M. A .Bazovského presťahovaná do priestorov na Palackého ulici.
- Založenie Múzea antiky Vojtecha Zamarovského (* 5.10.1919 - † 26. júl 2006).

2002

- k 1.1. vznik Trenčianskeho samosprávneho kraja.
- 24.-25.5. stretnutie predstaviteľov Vyšegrádskej štvorky a Beneluxu na Trenčianskom hrade.

2003

- v meste sa konal 10. snem Slovenského skautingu

- 7.3. sa zrútila časť západného opevnenia Trenčianskeho hradu
- 1.2. vznikol Spoločný obecný úrad na prenesený výkon štátnej správy a samosprávy.
- 2.2. otvorenie detašovaného pracoviska Mestskej polície Trenčín - Juh.

2004

- 12.4. nové osvetlenie Trenčianskeho hradu vďaka sponzorstvu Veľvyslanectva USA.
- 30.5. otvorenie Klientskeho centra na Mestskom úrade.
- 3.7. otvorenie Mestskej veže.

2005

- 10.1. začiatok asanačných prác bývalých Masarykových kasární.
- 25.2. schválenie loga mesta od autora Emila Drličia.

- 14.4. otvorenie Detského domova pre maloletých bez sprievodu v Hornom Orechovom.
- 5.8. otvorenie Hospicu milosrdných sestier sv. Vincenta - Satmárok.
- 14.-15.5. sa zrútila vonkajšia časť muriva západného opevnenia Trenčianskeho hradu.

Opevnenie hradu sa rúca. (2003, 2005)

- 31.7. do užívania bol odovzdaný zimný štadión MG RINK.
- 30.9. ihrisko AS Trenčín pokryté umelým trávnikom (na Sihoti).

- 15.11. nová kruhová križovatka ulíc Legionárskej a Soblahovskej.

2005 - 2006

- prebehli rekonštrukcie športových areálov ZŠ na uliciach Kubranská, Novomeského, Veľkomoravská.
- otvorenie OC MAX na Štefánikovej, OC Južanka a BauMax.

2006

- 14.7. otvorenie novej archeologickej expozície v zreštaurovanej predrománskej rotunde Trenčianskeho hradu.
- 29.9. otvorenie arboréta v Špeciálnej ZŠ V. Predmerského.
- 31.3. firma OZETA-NEO zrušila výrobu pánskej konfekcie. Trenčíne.

2007

- 10.10. otvorenie Klubu seniorov na Sihoti.
- 14. novembra bola odhalená pamätná tabuľa k udalostiam z novembra 1989 na budove Mestského úradu.-
- 4.12. zmena názvu výstaviska Trenčín mesto módy na Expo Center a.s. Trenčín.

2008

- začiatok kauzy Jama pred ODA.
- 16.7. otvorenie obchodno-zábavného centra DV Centrum.
- marec 2009 Vonkajšie opevnenie pred bývalým Domom armády sa stalo kultúrnou pamiatkou.
- 11.6 sa uskutočnilo historicky prvé referendum o výstavbe

Auparku v centre mesta

- 16.7. sa kvôli tragédii predčasne ukončil najväčší slovenský festival Bažant Pohoda

2009

- V auguste ŽSR zaradili trenčiansku železničnú stanicu do projektu "Moderná stanica" zameraného na obnovu staníc
- 1. októbra spoplatnil Trenčín ako posledné krajské mesto parkovanie v centrálnej zóne mesta a v okolí centra

Jama pred ODA v centre mesta.

- 2. októbra otvorili kompletne zrekonštruovaný športový areál ZŠ na Bezručovej ul.
- V novembri získalo mesto na súťaži ZlatýErb.sk ocenenie za najlepšiu internetovú stránku a elektronické služby .
- Slovenská správa ciest vyhlásila verejnú súťaž na stavebné práce spojené s budovaním nového cestného mosta - I. etapa Juhovýchodného obchvatu mesta.
- Začala výstavba novej letnej plavárne na Ostrove.
- V decembri MHSR podpísalo investičnú zmluvu s taiwanským výrobcom LCD monitorov, spoločnosťou ktorá postaví výrobné haly u AU Oprtonics,

Nová mestská plaváreň.

v trenčianskom priemyselnom parku a prinesie 3 300 nových pracovných miest.

2010

- 16.4. položený základný kameň závodu na výrobu LCD monitorov spoločnosti AU Optronics v trenčianskom priemyselnom parku

2011

- 9.9. bol poklopaný základný kameň nového cestného mosta

v Trenčíne. Investorom stavby v hodnote 40 miliónov eur je Slovenská správa ciest (SSC).
 - 29.9. Mestský zimný štadión nesie meno legendárneho slovenského hokejistu Pavla Demitru, ktorý 7. septembra tragicky zahynul pri leteckej havárii pri ruskom Jaroslavli.

P. Demitra, M. Hossa, Z.Chára - Trenčania zo zlatej éry slovenského hokeja

PRÍLOHA č. 2

Demografický vývoj

Príloha č. 2. - Demografický vývoj

OBYVATEĽSTVO

Obyvateľstvo v Trenčíne pozvoľna rástlo až do 50-tych rokov 20. storočia, kedy mesto vďaka socialistickej politike finančnej podpore rodín, koncentrácie priemyslu a plnej zamestnanosti začal skokom pribúdať počet obyvateľov. V súčasnosti počet obyvateľov mierne klesá.

Náboženské zloženie obyvateľstva

Náboženstvo	%
Rímsko katolícke	65,76
Bez vyznania	22,32
Evanjelická cirkev a. v.	7,05
Grécko katolícke	0,32
Pravoslávie	0,17
Iní	4,38

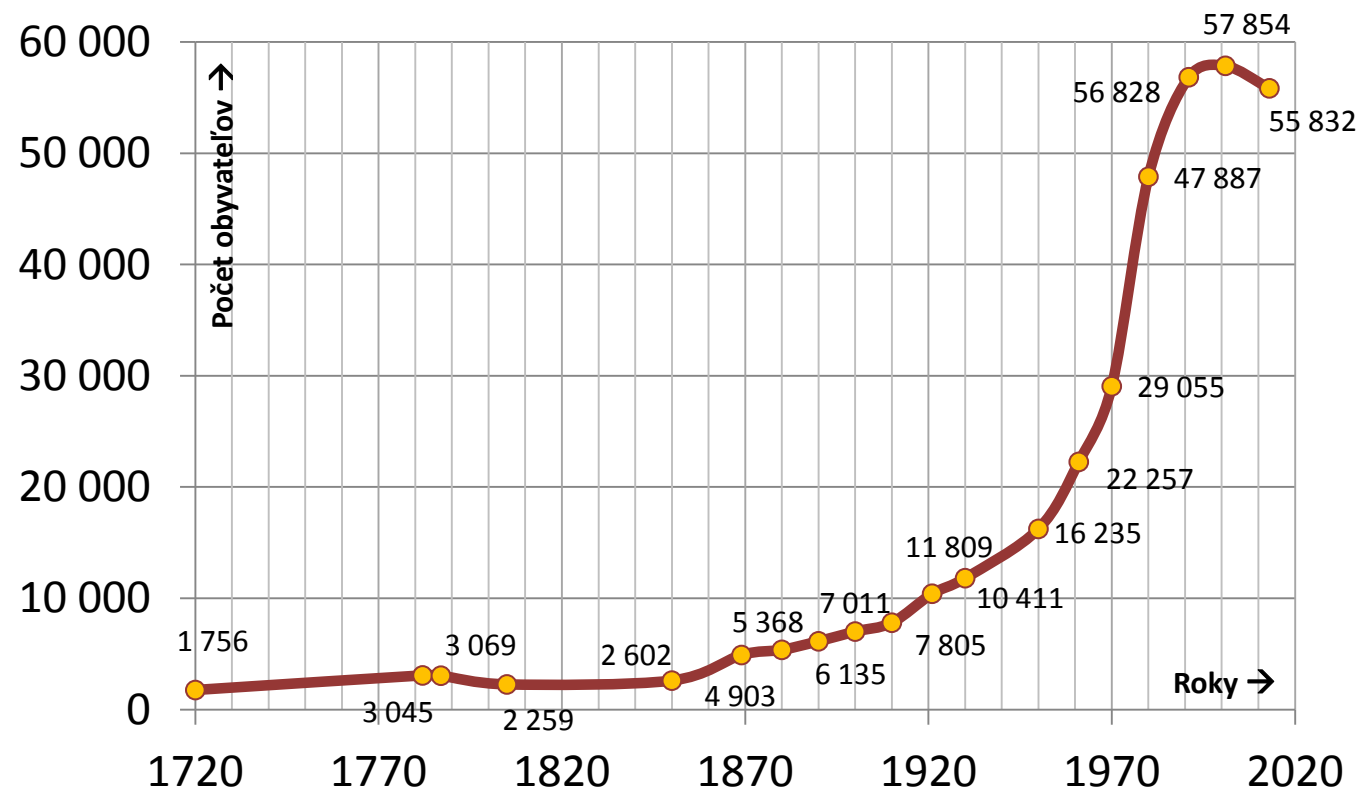
Etnické zloženie obyvateľstva

Národnosť	%
Slováci	95,29
Česi	2,41
Iní	2,30

Sídlisko Juh (r. 2008, Peter Zelizňák)

Vývoj počtu obyvateľov

PRÍLOHA č. 3

**Transformácia priemyslu
po roku 1989**

Príloha č. 3. - Transformácia priemyslu

TRANSFORMÁCIA PRIEMYSLU PO ROKU 1989

Podľa RNDr. Kataríny Danielovej

Premeny postsocialistických miest boli vyvolané zmenou spoločenských princípov ovplyvňujúcich vývoj miest. Hlavnú úlohu zohralo nahradenie centrálne plánovanej ekonomiky trhovým systémom.

Stručná história hospodárstva:

Pre rozvoj mesta bol veľmi dôležitý výbežok Teplickej vrchoviny – strategický bod pre vybudovanie hradu a zároveň meander Váhu. Neskôr sa vyvinulo slobodné kráľovské mesto s viacerými výsadami (právo výročného jarmoku, právo

slobodného rybolovu a lovu, právo varenia piva, právo mostného mýta a ďalšie). Význam mesta umocňovala obchodná cesta. Na konci stredoveku, ale aj v prvých storočiach novoveku (16. – 17. stor.) bolo základom poľnohospodárstvo. Priamo v meste sa rozvíjali remeslá, ktoré sa už od stredoveku združovali do cechov (súkeníci, zlatníci). Na konci 17. stor. existovalo v meste 25 rôznych remeselníckych cechov, v druhej pol. 18. stor. dokonca 40. or. dokonca 40. Katastrofálny požiar v meste v r. 1790 a ďalšie skutočnosti spôsobili v 19. stor. úpadok

remesiel, čo viedlo v r. 1872 k zrušeniu cechov. Na druhej strane vysoká úroveň remeselnej výroby bola známa a na jej základe vznikali nové priemyselné podniky. V 19. stor. tu už existoval liehovar, tlačiareň, pivovary, viaceré tehelne.

Industrializácia nastupovala v porovnaní s inými mestami pomerne neskoro, pretože rozvoju priemyslu bránila aj zaostalosť dopravy, čo sa vyriešilo dostavaním Považskej železnice.

Zlepšenie dopravy spôsobilo zvýšenie obratu z obchodu, v meste sa pravidelne konali trhy a jarmoky. V meste vznikla v r. 1890 Továreň na nábytok a drevený tovar, v r. 1894 veľkoúdenárstvo – Továreň R. Schánera na salámu a konzervy, v r. 1905 Prvá trenčianska borovičková a likérová továreň. K vznikajúcim odvetviam nábytkárskeho a potravinárskeho priemyslu postupne pribúdali ďalšie: strojárske (továreň na oceľové nástroje) a zbrojárske (Titanit na výrobu výbušnín). Tu sa vytvoril základ diverzifikovanej priemyselnej základne Trenčína. Najúspešnejším podnikom, ktorý natrvalo ovplyvnil hospodársky

život mesta, bola textilná továreň na spracovanie vlny, ktorá začala pracovať od r. 1907. Majiteľmi boli bratia Tiberghienovci zo severu Francúzska.

Ďalšie podniky, ktoré predstavovali rozvíjajúci sa priemysel v meste bola drevárska spoločnosť Domový a lesný priemysel (vznikla v r. 1911), Prvá slovenská továreň na droždie, lieh a masti, Tochtenova likérka a ďalšie. Viacero podnikov liehovarníctva v meste existovalo z dôvodu tradičnej ovocinárskej výroby.

Záujem domácich, ale aj zahraničných investorov o Trenčín už v predvojnovom období mu zabezpečili

diverzifikovanú hospodársku základňu – rozvíjal sa tu textilný, strojársky, liehovarnícky a drevársky priemysel.

Diverzifikáciu nenarušila ani socialistická industrializácia.

Uvedené skutočnosti mali za následok, že Trenčín vstupoval do transformačného obdobia po r. 1989 s lepšími vyhliadkami ako iné slovenské mestá.

Transformácia po r. 1989:

Posledné dve desaťročia sa mesto transformovalo. V 90. rokoch bez negatívneho dopadu. Diverzita hospodárstva a kvalitná pracovná sila pomohli mestu bez veľkých ťažkostí preklenúť začiatok transformácie. Trenčín bol známy v zahraničí aj vďaka

výstavníckej tradícii (Trenčín – mesto módy a iné výstavy), čo napomohlo vstupu zahraničného kapitálu. Naopak v poslednom období hospodársku transformáciu mesta ovplyvňujú aj globalizácia a zmeny v svetovej politike (celosvetová finančná kríza, recesia textilného priemyslu a.i.), ktoré ju výrazne komplikujú.

Na transformáciu vplývali:

- **Poloha a dostupnosť mesta** – mesto má dobrú dopravnú polohu – územím prechádzajú hlavné dopravné tepny: železničná trať č. 120 Bratislava-Žilina-Košice a medzinárodné dopravné tepny E 50 (Maďarsko

– SR – Poľsko) a E 75 (ČR – SR – Ukrajina), ako aj obchvat diaľnice D1 s napojením na mesto.

Vojenské letisko je sa využíva aj na civilné účely.

- **Hospodárska štruktúra a jej diverzita** – mesto sa počas socialistického obdobia rozvíjalo nielen vďaka priemyslu, ale aj školstvu a výstavníctvu; samotný priemysel nebol monoodvetvový, ale výrazne diverzifikovaný.

- **Veľkosť a význam mesta ako centra** – počas socialistického obdobia bol Trenčín okresným mestom. Do jeho prirodzeného zázemia spadali mestá a vidiecke obce aj zo susedných okresov. Význam mesta ako centra sa

posilnil v r. 1996, keď sa stal sídlom Trenčianskeho kraja.

- **Pracovná sila** – v meste žije dostatok vzdelaných obyvateľov, v roku 2001 podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov predstavoval 16,2 % (SR 9,9 %) a podiel úplne stredoškolsky vzdelaného obyvateľstva 39,2 % (SR 34,1 %). Obyvateľstvo je manuálne zručné, má dobré pracovné návyky a skúsenosti v pásovej výrobe.

- V 80. rokoch boli hlavné 3 odvetvia priemyslu – strojársky, textilný a konfekčný priemysel. Vedľajšími boli priemysel potravín a pochutín, v menšej miere kožiarsky, energetický, drevospracujúci a polygrafický

priemysel a priemysel
stavebných hmôt.

Po r. 1989 podiel priemyslu
na ekonomike mesta poklesol, no
stále zostáva jej ťažiskovým
pilierom. Podobne je to aj
s počtom ekonomicky aktívnych
– v r. 2001 pracovalo v priemysle
25,5 % ekonomicky aktívnych
obyvateľov.

Mesto dokázalo ponúknuť
dostatok pracovných príležitostí.
Počas transformačného obdobia
sa zmenila odvetvová, no aj
veľkostná štruktúra podnikov:
socialistické mamutie podniky sa
nedokázali prispôbiť zmene
podmienok a po rozpade trhov
v rámci bývalej RVHP nedokázali
odolávať vznikajúcej domácej

a zo západu prichádzajúcej
konkurencii. To časť z nich
doviedla k úpadku, prípadne
zániku (ZSl. mäso priemysel, ZSl.
nábytkárske závody, Bavlárske
závody). Paradoxne to boli
odvetvia ľahkého priemyslu.
Podobná situácia nastala aj
v prípade textilných a odevných
gigantov Merina a Ozeta. Oba
podniky s dlhoročnou tradíciou
výroby nedokázali zachrániť ani
zákazky od automobilového
priemyslu. Ozeta ukončila
činnosť v r. 2007 a Merina
v r. 2009 – po 102 rokoch ukončil
činnosť závod, ktorý významne
ovplyvnil hospodárstvo v meste.
Závody ukončili svoju činnosť
z globálnych problémov (recesia

textilného priemyslu, kríza
v automobilovom priemysle).
Zánik významných podnikov
v súčasnosti čiastočne ohrozuje
aj výstavníctvo v Trenčíne –
mesto prichádza o najstarší
z veľtrhov – Trenčín mesto módy,
ktorý sa konal od r. 1963.

Lepšia situácia bola v strojárskom
priemysle, hoci na začiatku
transformačného obdobia prišla
konverzia zbrojárstva (Konštrukta,
Vojenský opravárenský podnik).
Podniky zúžili výrobu (znížili stav
zamestnancov), čiastočne prešli
aj na civilnú výrobu (Konštrukta
sa rozdelila na dve časti –
Konštrukta-defence
a Konštrukta-industry, ktorej
výroba je civilne orientovaná.

Reagovali na požiadavky trhu a zostávajú nosnými podnikmi trenčianskeho strojárstva. Ich ďalší rozvoj však stále nie je úplne upevnený aj vzhľadom na to, že sa orientujú predovšetkým na konvenčné zbrojárstvo a sú stále závislé od rozhodnutia štátu. Továreň obrábacích strojov sa v r. 1992 postupne pretransformovala zo štátneho podniku na akciovú spoločnosť TRENS a pokles výroby riešila úpravou výrobného programu (avšak so stálym zameraním na obrábacie stroje), znížila počet zamestnancov ako aj prenajatím časti priestorov. Výhodou strojárskych podnikov je vlastný vývoj a výskum

a dokážu pružne reagovať na požiadavky zákazníka. Elektrotechnický priemysel nepatrí medzi silne rozvinuté, zažil rozvoj v transformačnom období. Firma Leoni Autocabel Slovakia, bola v r. 2007 siedmou najväčšou firmou slovenského elektrotechnického priemyslu s viac ako 3300 zamestnancami patrí aj medzi najväčších zamestnávateľov. Za lokalizáciu podniku vďaka Trenčín svojej blízkosti k Novej Dubnici a kvalifikovanej pracovnej sile zvyknutej na práce v strojárskom priemysle. Od r. 1996 firma pôsobí v Trenčíne pod názvom Leoni Autocabel Slovakia – vyrába predovšetkým káble

a káblové zostavy pre spoločnosť Porsche, BMW a ďalších výrobcov.

Novým elektrotechnickým investorom, ktorý v súčasnosti prichádza je taiwanská spoločnosť AU Optronics zameraná na výrobu LCD monitorov. V apríli r. 2010 sa začalo s výstavbou závodu, ktorý mal vytvoriť viac ako 1300 priamych a 2000 nepriamych pracovných príležitostí.

Nové odvetvie, ktoré počas socializmu nemalo zastúpenie, je sklársky priemysel. Hoci výroba úžitkového skla v súčasnosti na Slovensku prežíva stagnáciu, produkcii technického skla sa darí. V Trenčíne pôsobila od roku

1991 obchodná spoločnosť českého Glaverbelu, ktorá od r. 2007 nesie meno AGC. Trenčín a je súčasťou reťazca AGC Group. Vyrába ploché a izolačné sklá a sklené tvárnice. V r. 2007 zamestnávala 1000 ľudí a stala sa 5. najväčším sklárskym podnikom v SR.

Transformačné obdobie prinieslo príležitosti aj pre malé podniky a jednotlivcov, z ktorých niektorí presadili, ako firmy Jakub Ilavský a Maroš – mäsocentrum (výroba mäsa a mäsových výrobkov). Obe sa dokázali etablovať na trhu.

Ďalšou firmou je zbrojárska Virtual Reality Media, ktorá je známa aj v zahraničí vďaka vývoju a výrobe virtuálnej

techniky pre vojenských letcov, no v súčasnosti dostáva a civilný sektor. Firma Q-EX vznikla bezprostredne na začiatku transformačného obdobia v r. 1990 ako jedna z prvých akciových spoločností v SR.

Spočiatku sa zameriavala na len na dovoz techniky pre banky, neskôr prešla k vlastnému vývoju a exportu. Menšie textilné firmy ako Accord, Porthos, či Uniontex Trade, sa napriek recesii textilného priemyslu, využili medzeru na trhu a orientujú sa na výrobu a predaj hotelového a gastronomického textilu (Uniontex Trade), uniforiem a pracovných odevov pre banky, letecké spoločnosti, strážne

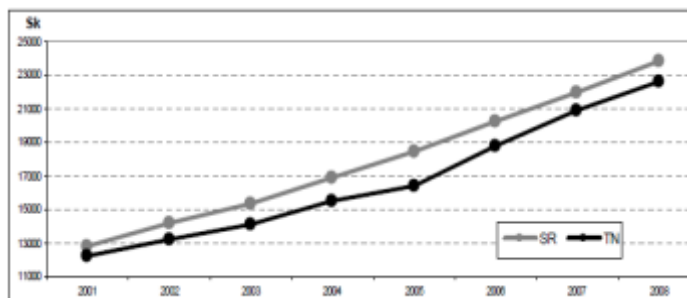
služby, políciu a pod. Firmy pružne reagujú a orientujú sa aj na málosériové zákazky.

Vďaka dobrej dopravnej polohe a kvalifikovanej pracovnej sile prišlo do Trenčína viacero zahraničných investorov, ktorí ovplyvnili prakticky všetky odvetvia priemyslu a ostatné zložky hospodárstva. Medzi významných patrí americký Johnson Control, zaoberajúci sa vývojom a dizajnom vnútorného vybavenia automobilov, nórska firma TIMM a nemecká Gleistein, ktoré sa zaoberajú textilných lán, či nemecký Amman – výroba nití. Zahraničná účasť je aj v potravinárskom priemysle: na báze bývalého liehovaru

Slovlik vznikli firmy Old Herold Ferm a Old Herold Hefe, do ktorých vstupoval lichtenštajnský a kanadský kapitál. Nemecký kapitál je aj vo firme Slovakia Chips, ktorá sa zaoberá výrobou pochutín. Pre zahraničných investorov je región príťažlivý vďaka dobrej dopravnej polohe a kvalifikovanej pracovnej sile je veľmi významná aj pracovná sila s návykmi a silnou pracovnou morálkou v pásovej výrobe, aj skutočnosť, že pracovná sila je relatívne lacná. Dokazuje to aj výška priemernej mesačnej mzdy, ktorá je nižšia ako celoslovenský priemer (graf č. 1). Nárast nezamestnanosti v poslednom období bol

zapríčinený recesiou textilného priemyslu. Trend mohol byť zvrátený v r. 2011, kedy sa spustila výroba v novom závode firmy AU Optronics.

Graf 1: Priemerná mzda (2010):

V súčasnosti časť areálov chátra (Ozeta, Merina), prípadne iba niektoré priestory využívajú nové firmy s inou ako priemyselnou orientáciou (v areáli Meriny majú svoje predajne Mounftield a Elektrodom Jánošík, v areáli

bývalých ZSl. nábytkárskych závodov v súčasnosti najväčšie plochy zaberajú rôzne obchodné a službové spoločnosti).

Iné areály (bývalá TOS) sú plne využívané aj v súčasnosti a ich využitie sa minimálne sektorovo nelíši od pôvodného (v areáli TOS sídli okrem spoločnosti TRENS aj firmy Kovohute Trenčín, Johnson Control.

Ďalším znakom transformačného obdobia je vznik nových priemyselných areálov, aj keď len v menšej miere – v Trenčíne zatiaľ nevytvárajú súvislé zóny a nachádzajú sa predovšetkým na okrajoch mesta (Maroš – mäso centrum, Jakub Ilavský, Leoni Autocabel Slovakia). Nová

zóna s väčšou koncentráciou priemyselných podnikov vznikne v rámci pripravovaného priem. parku Bratislavská cesta na západnom okraji mesta s rozlohou 117 ha orientovaný na výrobné podniky s vyššou pridanou hodnotou (elektrotechniku, strojárstvo a letecký priemysel, vývoj a výskum).

Po roku 1989 došlo v aj oblasti služieb k viacerým zmenám. Prvými výraznými činiteľmi, ktoré ovplyvnili terciérnu sféru, boli malá privatizácia, vznik súkromného vlastníctva a podnikateľskej činnosti.

Ešte väčšie zmeny nastali po vstupe veľkých obchodných

reťazcov na slovenský trh, čo sa prejavilo po roku 1996 a ešte viac po roku 2000. Z veľkých reťazcov pôsobia v Trenčíne Tesco , Billa, Kaufland, Coop jednota, Lidl. Výrazne zvýšili konkurenciu v Trenčíne a v blízkom okolí, čo malo za následok zánik viacerých malých predajní.

K super- a hypermarketom s potravinovým a zmiešaným tovarom sa postupne začali pripájať špecializované veľkoplošné predajne ako Baumax, NAY, ASKO, Mountfield, Jutex a i. Po roku 2000 boli v Trenčíne vybudované viaceré nákupné strediská a polyfunkčné domy: MAX, Big Box, Magnum

Center, Južanka, Masaryčky, Laugarício. Aj vďaka nim prudko vzrástol počet maloobchodných predajní s nepotravinovým tovarom, ktorých počet sa od roku 1995 do roku 2007 takmer stonásobil a v roku 2007 presahoval viac ako 16 na 1000 obyvateľov. Trenčín sa má tiež stať ďalším mestom, v centre ktorého vyrastie Aupark.

OC MAX v Trenčíne - nákupné centrá vyľudňujú centrum mesta, kde klesá občianska vybavenosť

Málokteré súčasné obchodno-službové centrum spĺňa požiadavky na služby, aké v minulosti plnili tzv. Domy služieb. Kaderníctvo, pedikúra, krajčírstvo a pod. nemajú dosť prostriedkov na to, aby sídlili v nových centrách, preto ponuku takýchto služieb nachádzame v menších a menej výstavných priestoroch. Oproti socializmu zaznamenávajú rozmach nové, pre minulé obdobie netypické služby: rôzne reklamné, pracovné a sprostredkovateľské agentúry, bezpečnostné a zabezpečovacie, IT, poradenské, dátové a iné. Ich rozvoj súvisí predovšetkým s nástupom informačnej doby. Príkladom je napr. Total security

systems ponúkajúca zabezp. systémy, ICZ Trenčín orientujúca sa na informačné systémy pre verejnú správu, finančný sektor a pod., JUMA Trenčín – vzdelávacia a poradenská firma v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, Slovanet – telekomunikačný operátor a poskytovateľ internetových služieb a ďalšie. Veľký rozvoj zaznamenali bankové služby.

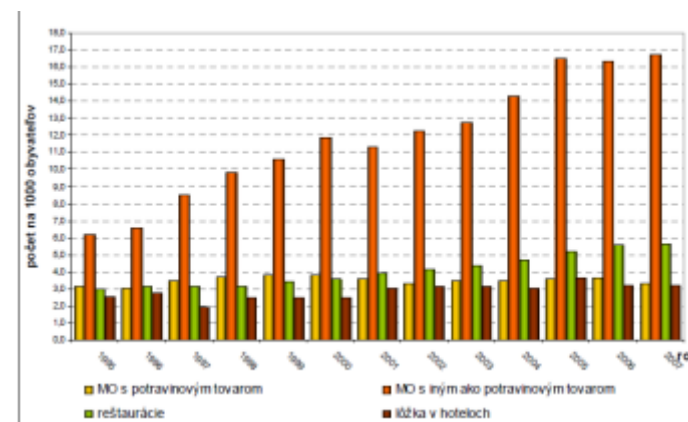
V súčasnosti v Trenčíne pôsobí 23 pobočiek desiatich bankových subjektov. Ďalším odvetvím, ktoré zaznamenalo výrazný rozvoj, je cestovný ruch a výstavníctvo.

Trenčín disponuje množstvom reštauračných zariadení, ktorých

počet sa počas transformačného obdobia výrazne zvýšil.

V roku 1995 na 1000 obyvateľov pripadali 3 reštauračné zariadenia, v roku 2007 ich bolo takmer 6. V čom však Trenčín výrazne zaostával, boli ubytovacie kapacity. Sídlili tu hotely Tatra, Trenčan a Laugarício,

Graf 2: Počet zariadení na 1000 obyvateľov (1995-2007)

z ktorých v súčasnosti existuje len Tatra. Trenčín mal v r. 1995 podľa údajov zo ŠÚ SR (1996) iba 148 lôžok v hoteloch, dnes má 420. Nedostatočnú ubytovaciu kapacitu riešia viaceré súkromné penzióny: Pod Hradom, Royal, Magnólia. Mesto disponuje viac ako 1200 lôžkami. Sezónne ubytovacie možnosti dopĺňa aj autokemping na Ostrove.

Ubytovacie kapacity Trenčína sú postačujúce a dokážu pokryť potreby mesta aj počas viacerých každoročných výstav, ktoré sa konajú v areáli TMM a sú súčasťou turizmu v Trenčíne. Najväčší nápor návštevníkov mesto zažíva začiatkom júla. Koná sa tu najväčší hudobný festival na Slovensku Pohoda.

Graf 3: Miera evidovanej nezamestnanosti (2010)

Záver:

Rozvoj priemyslu čiastočne pretrváva a zasahuje ďalšie odvetvia hospodárstva, hlavne sektor služieb, ktorý každoročne vykazuje nárast podnikateľských subjektov, či už fyzických alebo na podnikateľských subjektoch právnických osôb – v r. 1996 predstavoval podiel služieb

35,4 %, v r. 2005 38,3 %. V meste sa rozvíja cestovný ruch, vďaka kultúrnym podujatiam, ktoré sa tu konajú: (Art Film, TN hradné slávnosti, Jazz pod Hradom, Pádivého Trenčín, HoryZonty, Pohoda) a vplyvom výstavníctvu, ktoré má 40-ročnú tradíciu.

Rastie podnikanie: v r. 1996 tu pôsobilo 4407 podnikateľov, v r. 2000 počet stúpol na 5642 a v r. 2005 na 6892. Zmenila sa veľkostná štruktúra podnikov – socialistické giganty nahradili menšie, pružné firmy. Zmenila sa lokalizácia podnikov v meste. Kým počas socializmu veľké priemyselné areály boli vo vnútri mesta, dnes sa výroba presúva na jeho okraj, kde je predpoklad vzniku väčších výrobných plôch.

PRÍLOHA č. 4

**História nábrežia podľa
starých pohľadníc**

Príloha č. 4. - Obrazová história nábrežia

HISTÓRIA NÁBREŽIA

*podľa starých pohľadníc
z blogu R. Ščepka.*

Panoráma Trenčína okolo roku 1900, ocelový cestný most postavili v roku 1897

Pohľad na mesto v 30-tych rokoch minulého storočia

Baarov dom (v popredí, stojí dodnes) a záhrada

Váh bez hrádzí, pred vybudovaním priehrad

Drevená plaváreň z 30-rokov 20. stor.

Zámestie bez zástavby 20-te roky 20. stor.

Pasienky na mieste dnešnej plavárne

Zakrytie siluety centra podľa výšky zástavby.

ZDROJE

Ďalšie sekundárne zdroje

Zdroje

ZOZNAM LINKOV NA ZDROJE

Vizualizácia modernizácie
železničnej trate

Zlatovce - Trenčianska Teplá:

<http://www.youtube.com/watch?v=h3VV4B-fnOY>

Paneurópske železničné koridory:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Panevropsk%C3%A9_koridory

História mesta:

http://sk.wikipedia.org/wiki/Dejiny_Tren%C4%8D%C3%Adna

a:

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Tren%C4%8D%C3%Adn>

Rôzne info o Trenčíne:

<http://scepko.blog.sme.sk/>

Kultúrny život v medzivojnovom
období v Trenčíne:

http://is.muni.cz/th/170403/ff_b/Bakalarska_praca.pdf

Stredná vrstva v meste
v medzivojnovom období:

<http://www.sav.sk/journals/nar/ful/sn198db.pdf>

Pamätníky z 2. SV:

<http://www.szpb.sk/obvtn/Nezabudnime%202012.pdf>

Arizácia a židovské transporty:

<http://www.druhasvetova.sk/2013/01/31/perzekucie-a-deportacie-zidovskeho-obyvatelstva-v-trencianskom-okrese-v-rokoch-1939-1945/>

Míľniky v Trenčíne:

<http://www.trencin.sk/historiadata>

Skrátený filmový dokument:

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=hhdmJlpOu7I#at=26

Historické fotky z mesta:

<http://projekty.infovek.sk/dedinky/dedinky/trencin/podstranky/fotog>

http://www.regionálnageografia.sk/aleria/f_hist_tn.htm

Ekonomika po r. 1989 v TN:

<http://www.regionálnageografia.sk/upload/personal/boretice-2010-danielova.pdf>

a

<http://www.regionálnageografia.sk/upload/personal/GC1-2011-danielova.pdf>

Ochrana prírody Váhu pri
Zamarovciach:

<http://www.sopsr.sk/natura/?p=4&sec=5&kod=SKUEV0397>